

Jānis Baltiņš

GRĀFU FON ZĪVERSU DZIMTA VIDZEMĒ UN IGAUNIJĀ.

Saturs

Fon Siversu dzimta	1
Fon Ziversu dzimta.....	5
Fon Zīversu dzimta.....	6
Izcelsmes vieta un heraldika	7
Ierašanās un īpašumi Baltijā.....	10
Svētās Romas impērijas grāfu nams.....	12
Bauņu nams	20
Vecates nams	30
Cēsu nams	33
Vilzēnu – Varas nams	39
Holšteinas un Rīgas līnijas.....	41
Norādes un paskaidrojumi	42

Latvijā uzvārds Zīverss, kas latviskoti skan Zīvers, ir bieži sastopams. Minētais uzvārds ir patronīmā ģenitīva forma no lejasvācu vārda «Zīverts» (Siewert), kas laika gaitā un vēsturisko norišu rezultātā ir izplatījies ģeogrāfiski ļoti plašā areālā.

Vārda «Zīverts» lietotāji, piemērojoties apgabalu un valstu iedzīvotāju valodu dažādībai, bieži mainīja tā pieraksta formu un izrunu. Minēto norišu rezultātā Latvijā un vairākās citās valstīs šodien mīt iedzīvotāji ar uzvārdiem Zīverss, Zīverts, Sīverss vai pat Sīversons, Sīversens utt.

Līdz 18. gadsimta beigām Vidzemes bruņniecībā tika apstiprinātas trīs muižniecības dzimtas, kuru uzvārdu pirmsākuma izcelsme saistāma ar jau minēto vārdu «Zīverts», bet transkripcijā tie jau savstarpēji atšķīrās.

Turpmākajā laikā, pārskatot un analizējot dzimtu arhīvu dokumentus, precizējot bruņniecības soliem iesniegtos materiālus, atbildīgie muižniecības korporācijas pārstāvji un vēsturnieki secināja, ka starp minētajām dzimtām nepastāv radniecības saites. Tās vieno tikai nosacītā līdzība uzvārdos. 1882.gadā, kad Vidzemes muižniecības konvents beidza darbu pārbaudot bruņniecības sola matrikulu, tika precizētas dzimtu pieraksta formas¹.

Rakstā interesējošās fon Zīversu dzimtas tika reģistrētas kā «von Sivers», «von Sievers» un «von Sivers a.d.H. Duckern und Glude». Latviešu valodā, tās iespējams nosaukt par fon Siversu (izcelsme no Zviedrijas), fon Zīversu, brīvkunga fon Zīversa, grāfu Zīversu un fon Zīversu (no Dukuru un Glūdas muižām) dzimtām.

Visu augšminēto fon Zīversu dzimtu pārstāvjiem 18.gadsimtā un vēlāk piederēja muižas pie Cēsīm vai pat zemes īpašumi pilsētas teritorijā.

Minētie muižnieki arī aktīvi darbojās valsts un novada politiskajā un sabiedriskajā dzīvē, bija aktīvi kulturālajā un saimnieciskajā laukā, tāpēc bieži vien visu triju dzimtu pārstāvji tiek minēti vienkopus pārskatos un dokumentos.

Ievērojot, ka bieži radniecīgās dzimtas personas nav ievērojušas matrikulā fiksēto uzvārda rakstību, kļūst saprotams, kāpēc dažkārt grūti noteikt interesējošās personas dzimtu piederību. Vēsturniekiem to bieži nākas noteikt pēc dzimtu heraldikas jeb ģerboņu zīmogiem.

Fon Siversu dzimta

1747.gadā, kad pirmo reizi tika publicēts pilnīgs Vidzemes bruņniecības matrikuls, tajā atradās tika viena no augšminētajām dzimtām – fon Siversi².

Bruņniecības solam dokumentus bija iesniedzis Fridrihs Vilhelms fon Siverss (Sivers, 1716-1781) no Eisu (Ūisu, Eusaküll) muižas Igaunijā, bet bieži dzimtas pārstāvji sevi dēvējuši arī par fon Siversiem (Sievers).

Viņa tēvs bija Krievijas jūras lietu departamenta vadītājs, admirālis Peters fon Siverss (1674-1740), kurš jau 1716.gadā bija saņēmis Krievijas ķeizara Pētera I diplomu par uzņemšanu Igaunijas muižniecībā.

Ķeizarienes Annas Joanovnas laikā jūras lietu vadītājs par izvairīšanos no uzticības zvēresta krita nežēlastībā, bet iemesls, šķiet, bija konflikts ar jaunā pārvaldes stila pārstāvjiem, tā sauktajiem «jaunvāciešiem».

Admirālis nomira Somijā, neilgi pirms ķeizarienes Annas Joanovnas nāves. Mainoties varām, Petera fon Siversa nopelni atkal tika atzīti un viņa atraitne Sofija Elizabete fon Nummersa (Nummers) 1744.gadā ieguva dzimts īpašumā Eisu, Heimtāles (Heimtali, Heimthal) un Mornes (Morna, Morne) muižas netālu no Vīlandes³.

Minētos īpašumus dzimta paturēja līdz pat 20. gadsimta agrārajai reformai, bet paši muižnieki Vidzemē bija pazīstami kā atzīstami politiskie un kultūras darbinieki, teicami lauksaimnieki un militārie speciālisti.

Jau pieminētā Fridriha Vilhelma vecākais dēls Karls Gerhards (1747-1806) un viņa pēcnācēji pievērsās galvenokārt militārajam dienestam. 1857.gadā viens no viņa dēliem, kavalērijas ģenerālis Fromholds Augusts (Vladimirs, 1789-1862), tika uzņemts arī Kurzemes bruņniecības solā.

No minētās dzimts līnijas vēstures literatūrā tomēr vispazīstamākais ir Krievijas infantērijas ģenerālis Tadeušs (Fadejs) fon Siverss (1853-1915).

Pirmā pasaules kara sākumā viņš komandēja armijas korpusu, kas sekmīgi iebruka Austrumprūsijā, tomēr drīz Krievijas armija bija spiesta Vāciju atstāt. Frontes līnija pārvietojās uz Kurzemi, līdz nostiprinājās Rīgas tuvumā, bet ģenerālis fon Siverss 1915. gada aprīlī tika atstādināts no komandiera pienākumiem.

18. gadsimtā vairāki fon Siversu dzimtas pēcnācēji pārcēlās uz Vidzemes Latvijas daļu. No viņiem pazīstamākais bija jau minētā Karla Gerharda brālis, Vidzemes muižniecības maršals, landrāts, agrārās reformas sekmētājs un vēlākais Kurzemes civilgubernators Frīdrihs Vilhelms (1748-1823) no Rencēniem. Viņa progresīvā darbība Vidzemes likumdošanas institūcijās ir aplūkota reprezentablajā izdevumā «Allgemeine deutsche Biographie»⁴.

Rencēnu muižu landrāts ieguva 1761.gadā, īpašumu atpērkot no galma maršala grāfa Karla fon Zīversa. Civilgubernators guldīts Burtņieku vecajos kapos, bet viņa iedibinātais dzimtas Rencēnu nams nākamajā jau paaudzē beidza pastāvēt.

Turpretim Heimtāles nama dibinātājam, civilgubernatora brālim Peteram Reinholdam (1760-1835) bija kupls pēcnācēju pulks.

Ievērojamākais no tiem izrādījās jaunākais dēls, literāts, ceļotājs un lauksaimniecības profesors Jegors Jūliuss fon Siverss (1823-1879). Viņš ir otrs fon Siversu dzimtas pārstāvis, kurš iekļauts leksikonā "Allgemeine deutsche Biographie", kur īsi un koncentrēti rakstnieka dzīves gājumu ieskicējis Arends Buhholcs⁵.

Pēc biogrāfiskā vēstījuma bērnībā nākamo literātu un zinātnieku apmācīja vēlākais Vidzemes ģenerālsuperintendants Ferdinands Valters.

No 1843. gada līdz 1846. gadam Jegors fon Siverss mācījās dabas un valsts pārvaldes zinātnes Tērbatas universitātē un laida klajā savus pirmos dzejas darbus.

Pēc studijām diplomētais lauksaimnieks atgriezās Heimtali un pārzināja muižas finanses un ekanomiku, turpinot arī literāro darbību. 1850.gadā fon Siverss devās trīs gadu ilgos ceļojumos pa Eiropu un Vidusameriku, lai iegūtos iespaidus vēlāk aprakstītu vairākos iespieddarbos.

Pēc atgriešanās Vidzemē viņš rentēja muižu saimniecības, līdz kamēr 1858.gadā iepirka Raudu muižu netālu no Valkas.

Paralēli praktiskajām darbībām J.J.fon Siverss joprojām dzejoja, rakstīja publikācijas par literatūru, kā arī kritizēja novecojušās muižu pārvaldes metodes.

Drīz nošķirtā muižas dzīve viņu vairs neapmierināja un, kad atbrīvojās vieta Baltijas politehnikuma lauksaimniecības profesūrā, Jegors Jūliuss fon Siverss pārcēlās uz Rīgu, lai pilnībā nodotos zinātnei un literatūrai.

Šodien Latvijā fon Siversu dzimtas rakstnieku un zinātnieku visbiežāk atceramies kā autoru vēsturiskajiem izdevumiem par Cēsīm un Smiltēni, kā arī kā statistikas apkopotāju par 1860. gadu Vidzemes un Sāmsalas muižām⁶.

No fon Siversu dzimtas vēl atzīmējamas vairākas personības, kuras darbojās politikas, mākslas un arhitektūras jomās.

Tā neilgi pirms I pasaules kara Cēsīm tuvīno Rozulas muižu iepirka pirmais Vidzemes Vācu biedrības prezidents un landrāts Maksimilians fon Siverss (1857-1919). Viņš bija Tērbatā studējis zooloģiju un ekanomiju, bet šodien M.fon Siversu vairāk atceramies kā dabas zinātnieku.

19 gadsimta otrajā pusē, sadarbojoties ar dārzu arhitektu baronu Valteru fon Engelhardt (Engelhardt), viņš Skrīveru dzimtmuižā izveidoja Latvijā tagad vecāko, bet gadsimtu mijā lielāko dendroloģisko parku ar 679 eksotisko koku šķirnēm.

M. fon Siverss cēlies no dzimtas Eisu nama, kuru bija iedibinājis Augusts Frīdrihs (1766-1823).

19. gadsimtā Eisu nams ģeoloģiski sašķēlās vairākās papildus līnijās un vienu no tām nodēvēja par Kammeri (Kammeri, Duckershof) atzaru, lai gan dzimts īpašumā muiža pie Tērbatas atradās pavisam neilgi.

Fon Siversu Kammeri dzimts līnija aizsākās ar augšminētā Augusta Fridriha dēlu Peteru Fēlikšu (1807-1853), kurš vairāk pazīstams kā gleznotājs.

Jaunībā viņš kā kornets dienēja Narvas huzāru pulkā, bet tad pievērsās lauksaimniecībai un iegādājās augšminēto muižu.

Paralēli saimnieciskajām aktivitātēm P.F.fon Siverss aizrautīgi zīmēja un gleznoja. 1845.gadā viņš Kammeri izrentēja, lai vēlāk pārdotu, un uzsāka profesionālas gleznošanas studijas Diseldorfā, Drēsdēnē un Antverpenē.

Pēc apmācībām viņš Tērbatā 1848.gadā atvēra savu studiju, bet ziemas gleznotājs bieži pavadīja Pēterburgā. Tur arī P.F.fon Siverss saslima un Vīborgā mira⁷.

Viens no mākslinieka dēliem bija arhitekts Oto Reinholds Augusts (1836-1905), kurš amata prasmi un zinības bija ieguvis Pēterburgā⁸.

Atgriezies Latvijā, viņš kā arhitekts darbojās Vidzemes guberņas pārvaldē. Paralēli pamatdarbam, O.R. fon Siverss kā Vidzemes muižniecības uzticības persona, pārraudzīja Rīgas jaunā Bruņniecības nama celšanu.

Pēc arhitekta plāna un viņa virsuzraudzībā celta Cēsu Bērzaunes ģimnāzija, kur darbu tiešais, tehniskais vadītājs bija arhitekts Jānis Kampe.

20.gadsimta sākumā Oto Reinholds fon Siverss izstrādāja un vadīja Livonijas ordeņa pilsdrupu saglabāšanas un konservācijas darbus Cēsīs, kuras minētajā laikā piederēja grāfam Emanuelam fon Zīversam.

Fon Siversu dzimtas locekļiem mākslinieciskās tieksmes ir saglabājušās līdz pat šodienai. Tā, pirms neilga laika Vācijā, kā grafiķis un ilustrators veiksmīgi darbojās Eisu muižas nama pārstāvis Jens fon Siverss (1905-1979)⁹.

Vidzemes Latvijas daļā agrārās reformas laikā fon Siversu dzimtai piederēja : Auciems un Nabe kopš 1826.gada, Rauda kopš 1858.gada, Skrīveri kopš 1874.gada,

Gatarta un Jaundrusti kopš 1905. gada, Dzērbene un Rozula neilgi pirms I pasaules kara.

Fon Siversu ģenealoģijā un heraldikā šodien vēl daudz neskaidru jautājumu, lai gan 19.gadsimta beigās ir veikta vispusīga dzimtas dokumentu apzināšana un zinātniskā analīze.

Apjomīgo darbu arhīvu materiālu izpētē veikusi vācu vēsturniece Helēna Henka (Höhnk), apzinot visus dzimtu raksturošos dokumentus Ziemeļvācijā un tās tuvējās kaimiņzemēs.

Viņa viesojās arī Eisu muižā, jo ar kādu no muižas īpašnieka dēliem bija kopīgi studējusi Bāzelē.

Tā kā vēsturnieces izcelsme saitāma ar Šlezvīgu -Holšteīnu, tad minētajiem studentiem radās daudz kopēju interešu, jo Eisu fon Siversi uzskatīja, ka dzimtas pirmsākumi saistāmi ar Šlezvīgu, respektīvi, Eiderštades pussalu.

Minēto apgalvojumu viņi pamatoja ar admirāļa Petera fon Siversa un Šlezvīgas hercoga staļļmeistaru Zīvertsenu (Sievetzen) dzimtas (Stallergeschlecht) ģerboņu identitāti¹⁰.

Pieņēmums, kā pierādīja vēlākā dokumentu un heraldikas albūmu heraldikas studijas, ir nepārliciecināms.

Pēc pierakstīto hroniku liecībām, Eiderštatdes Zīvertsenu 1591.gadā beidza pastāvēt. Staļļmeistaru dzimtas heraldika gan līdzinājās admirāļa ģerbonim, kura vairogs bija skaldīts: pirmais lauks sudraba ar melnu sešstūra zvaigzni, otrais lauks melns ar sudraba skaldītu liliju.

Vīrs vairoga ķivere ar grīsti – sudrabs un melns, kleinodā divas izvērstas sudraba strausa spalvas, starp kurām melna sešstūra zvaigzne, lambrekeni – sudrabs ar melnu.

Kā norāda vēsturisko uzziņu literatūra, ģerboņi, kas heraldiskajā uzbūvē līdzinājās augšminētajam (skaldīts vairogs, kura laukos zvaigzne un skaldīta lilija), bija raksturīgi daudzām Ziemeļvācijas Zīversu dzimtām. Tie savstarpēji atšķīrās tikai krāsās un lauku izkārtojumos¹¹.

Arī līdz pat 20. gadsimtam Vidzemes fon Siversi nebija konsekventi dzimtas heraldikā, nereti viņu pielietotie ģerboņi savstarpēji atšķīrās krāsās un pat vairāk.

Tā Vidzemē ieceljojušā admirāļa Petera fon Siversa tēva Johanna ģerboņa vairogs nebija skaldīts un tā laukā divās rindās atradās piecas (3:2) lilijas, kamēr admirāļa brālēns, Dānijas flotes leitnants Gerhards izmantoja Petera fon Siversa etalonu.

Savukārt iesniedzot dokumentus Vidzemes bruņniecības solam, admirāļa dēls Fridrihs Vīlhelms nav ievērojis tēva ieviesto ģerboņa paraugu, ko apliecina 1759. gadā Annas Ģertrūdes fon Fēgezakas (Vegesack) krāsu gleznojums un senatnes pētnieka Augusta Vīlhelma Hupeļa 1788.gadā atstātais apraksts¹².

Vidzemes bruņniecības solā iesniegtie dokumenti demonstrēja ģerboni ar skaldītu vairogu, kam pirmais lauks zils ar sudraba sešstūra zvaigzni, otrais sudraba ar skaldītu, zilu liliju. Vīrs vairoga ķivere ar grīsti – zils ar sudrabu, kleinodā divas izvērstas sudraba strausa spalvas, starp kurām sudraba sešstūra zvaigzne, lambrekenos – sudrabs ar zilu.

19.gadsimta beigās, pirms 1882. gada bruņniecības sola revīzijas, fon Siversu dzimtas ģerboņos Baltijā tika konstatēti pieci krāsu varianti, kuri 1898. gadā tika publicēti grāmatā “Der Adel der russischen Ostseeprovinzen”¹³.

Augšminētā revīzija tad arī noteica, ka dzimtai turpmāk jālieto admirāļa Petera fon Siversa ģerboņa ieviestais variants, kuru arī 1882.gadā krāsās publicēja albūmā «Baltisches Wappenbuch»¹⁴.

Kādēļ 18.gadsimtā bija radušies daudzi dzimts ģerboņa varianti? Tam pamatā bija 1716. gada 28. martā admirālim fon Siversam izdotā diploma nepilnība, respektīvi, tajā nebija ģerboņa apraksta un zīmējuma.

Dokuments tikai apstiprināja Petera fon Siversa un viņa pēcnācēju naturalizāciju un inkorporāciju Igaunijas bruņniecībā, piešķirot viņiem visas kārtai piemītošās privilēģijas, tiesības, prerogatīvas un brīvības, kā arī uzsvēra admirāļa izcilos dienesta nopelnus¹⁵.

Šodienas izpratnē, Krievijā muižnieciskā heraldika Pētera I laikā nepastāvēja. Tā tikai sāka veidoties nepieciešamajā sistēmā, kuras izveide pabeigtību ieguva ievērojami vēlāk Pāvila I laikā.

Tā admirāļa Petera fon Siversa diplomā pilnībā tika apieta ģerboņa apraksta un zīmējuma daļa.

Pretendentu dzimtām, stājoties bruņniecības solos, vajadzēja iesniegt ciltskoku par piecām iepriekšējām paaudzēm un dokumentāli to pamatot, tad dzimtu uzskatīja par dižciltīgu.

Fon Siversu iesniegtajā materiālā 1469. gads bija senākais dokumentu datējums, bet materiālu klāstā trūka kontinuitāte. Līdz ar to apgalvojums, ka dzimtas pirmsākumi meklējami Ziemeļvācijā, palieka pieņēmuma veidā.

Ar dokumentu nepārtrauktību savu dzimtas izcelsmi iesniedzējs Frīdrihs Vilhelms fon Siverss varēja demonstrēt līdz 17. gadsimta sākumam. Minētajā laikā viņa vecvectēvs Peters Siverss (Siefferts) Zviedrijā Skūnes novadā bija reģistrēts kā Nīštates pilsonis un piederēja tirgoņu kārtai¹⁶.

Dokumentāli parādītā dzimtas zviedriskā izcelsme noteica uzvārda izrunu latviešu valodā ar skaņu «S», lai gan pēc pēdējām publikācijām un ģealogu pētījumiem atkal tiek norādīts variants par dzimtas izcelsmi no Eiderštedtes pussalas¹⁷.

Fon Ziversu dzimta

1798. gadā, kad imperators Pāvils I bija atcēlis vietvaldības likumu bruņniecības sols atguva savu bijušo nozīmību un tāpēc tika uzsākta tā revīzija. Minētajā gadā ar speciālu Vidzemes lantāga lēmumu korporācijā tika imatrikulēti Georgs Frīdrihs un Heinrihs Burhards fon Ziversi (Sivers), dažkārt arī literatūrā un dokumentos rakstīts arī Zīversi (Sievers)¹⁸.

Minēto dzimtu iespējams nodēvēt par vietējiem Vidzemes patriciešiem, jo minēto personu tēvs, Krievijas muižniecības kārtā ieceltais Karls Frīdrihs, septiņus gadus (1760/1767) atradās Cēsu pilsētas birģermeistara amatā.

Pirmās ziņas par dzimtu ir no 1701. gada, kad Jakobs Ziverss kā jaunākais virsnieks jeb kornets dienējis Zviedrijas armijas kavalērijā. Virsnieka dēls, jau minētais Karls Frīdrihs,

vispirms darbojies kā tiesnesis-komisārs (Ordnungscommissar), līdz ieguvis birģermeistara amatu. Šajā laikā viņš ir iegādājies Cēsu pilsētai tuvējās Dukuru un Glūdas muižas. Karls Frīdrihs fon Zīvers miris 1781. gadā¹⁹.

Nepilnīgas ziņas ir arī par birģermeistara sievu. Viņa bija Zviedrijā dzimusī Luīze Julianna fon Grothuse (Grothusen, 1710-1761). Viņas vārds nav atrodamā Kurzemē pazīstamajās fon Grothusu dzimtas ģealoģijas tabulās. Interesanti, ka 1931.gadā Tērbatas ģealoģi meklēja viņas tēva Heinriha fon Grothusa ģerboni. Tātad senatnes pētnieki pieļāva iespēju, ka viņa dzimta nav radniecīga ar Kurzemes fon Grothusiem.

Karla Frīdriha augšminētos dēlus 18. gadsimta beigās uzņēma Vidzemes bruņniecībā, bet arī par viņiem ziņas visai skopas. Ir zināms, ka Heinrihs Burhards dienēja Krievijas armijā un atradās augstajā pulkvežleitnanta dienesta pakāpē. Otrs brālis Georgs Frīdrihs 1796. gadā iekļājā Dukuru un Glūdas muižas, bet 1823.gadā tās pārdeva grāfiem fon Zīversiem un vēlāk nomira, kā pēdējais savas dzimts pārstāvis.

Fon Zīversu ģerboni ir zīmējis viņu laikabiedrs, vēsturnieks Johans Kristofs Broce (Brotze). Vēlāk tas krāsās ir attēlots Baltijas bruņniecības ģerboņu albumos²⁰.

Ģerboņa sudraba vairoga pēdā ar zāli apaudzis pakalns, uz kura pretskatā mežonis, kam galvā un ap gurniem lauru vainags, ar labo roku viņš satvēris dabiskas krāsas kociņa stumbru, kas noslēdzas ar lapotni. Virs vairoga ķivere (bez kroņa), kleinodā sudraba bifeļa ragi, starp kuriem, sarkana, liesmojoša sirds, lambrekeni sudrabs ar zaļu.

Fon Zīversu dzimta

18.gadsimtā dzimtas pārstāvji saņēma trīs dižciltības diplomus, kuri attiecīgi mainīja saņēmēju kārtas piederību.

1745.gadā Karls fon Zīverss (1710-1774) saņēma Vācu nācijas Svētās Romas impērijas brīvkunga diplomu. Brīvkunga rangā viņš un viņa pēcnācēji atradās piecpadsmit gadus.

1760.gadā augšminētais brīvkungs Karls fon Zīverss saņēma Vācu nācijas Svētās Romas impērijas grāfa diplomu. Līdz ar to viņš un attiecīgi viņa pēcnācēji no brīvkungu ranga tika iecelti grāfu kārtā.

1798.gadā Jakobs Johans fon Zīverss (1731-1808) tika iecelts Krievijas impērijas grāfa kārtā, bet diploms pasniegts 1802.gadā. Tā kā Jakobam Johannam fon Zīversam pēcnācējas bija tikai meitas, nevēloties, lai augstā kārtā izzustu dzimtā, Krievijas impērijas grāfa tituls tika piešķirts arī diviem diploma saņēmēja brāļiem Eberhardam Karlam fon Zīversam (1745-1821) un Peteram Kristianam fon Zīversam (1754-1827) un attiecīgi viņu pēcnācējiem.

Trešais Jakoba Johanna fon Zīversa brālis Joahims Johans (1740-1815) grāfa kārtu neieguva, jo diploma publikācijas laikā viņam vairs nebija dēla. Viņš un citi neminētie

dzimtas namu jeb līniju pārstāvji palika muižniecības kārtā un pie uzvārda lietoja tikai predikātu «fon».

Izcelsmes vieta un heraldika

Atšķirībā no fon Siversu dzimtas, par fon Zīversu dzimtas pagātņi nav dokumentu publikāciju vai norādes, kur tie meklējami. Par dzimtas pārstāvjiem un to darbību Vācijā ir iespējams iepazīties tikai no literāriem avotiem, kas balstās uz laikabiedru atstātiem vai agrākām publikācijām.

Rakstā «Precis sur la famille des Sievers de Bauenhoff et des Comtes de ce nom» franču valodā ir iespējams tikai iepazīties ar augšminētā grāfa Jakoba Johanna fon Zīversa mutiskajām pagātnes liecībām, kuras īsi pirms nāves viņš nodiktēja savai meitai. Pieraksts publicēts kā pielikums Tērbates universitātes klasisko valodu profesora Fridriha Rambaha 1809. gada runai par godu Krievijas imperatora dzimšanas dienai, pasniedzot augstskolas apbalvojumus. Patiesībā svētku dalībnieku uzrunas tēma bija nesen mirušā universitātes labvēļa grāfa J.J.fon Zīversa dzīves gājums. Biogrāfiskais vēstījums ietvēra arī dzimts vēsturi par kuru, savukārt, profesors bija konsultējies ar Jakoba Johanna brāli grāfu Peteru Kristianu²¹.

Gan runas, gan pielikuma saturs pamatā neatšķiras: dzimta cēlusies Holšteinā, tās pārstāvji dienējuši Dānijas karaļa karaspēkā līdz pārgājuši uz zviedru vienībām un ar tām ieceļojuši Baltijā.

Analogas ziņas 1752.gadā, stājoties Vidzemes bruņniecības solā, sniedzis augšminēto grāfu tēvs Joahims Johanns fon Zīvers (1699-1770) un viņa brālis Svētās Romas impērijas brīvkungs Karls fon Zīverss(1710-1774)²².

Pēc tam, no 1857.gada līdz 1858.gadam, minēto versiju turpina publicēt Heidelbergas universitātes profesors Karls Ludvigs Blūms četru sējumu monogrāfijā «Ein russischer Staatsmann. Des Grafen Jacob Johann Sievers Denkwürdigkeiten zur Geschichte Rußlands»²³.

1865.gadā Krievijas vēsturnieks Dmitrijs Plovaiskis periodiskajā izdevumā «Русский вестник» publicēja biogrāfisku aprakstu «Граф Яков Сиверс»²⁴. Autors bija Polijas vēstures pētnieks, kas kļuva par labu paziņu kādreizējā Krievijas sūtņa pēcnācējiem. Viņš bieži viesojās pie grāfa mazmāzdaļa, arheologa Jakoba Karla Georga fon Zīversa (1814-1879) Košķeles muižā, kur tajā laikā bija pārvietots Bauņu arhīvs. D.Plovaiskis apmeklēja arī Vigalas (Vana-Vigala, Fickel) muižu, kur dzīvoja bijušā Varšavas sūtņa meita Benedikte Elizabete fon Ikskile (Uexüll,1775-1865). Viņa saudzīgi rūpējās par tēva piemiņu, glābādama liecības un dokumentus par viņa darbību, tomēr biogrāfiskajā aprakstā jaunas ziņas par fon Zīversu dzimtu pirms 18.gadsimta nav atrodamas.

1884.gadā Tērbatas universitātes tieslietu profesors Johanss Engelmans mēnešrakstā «Baltische Monatschrift» publicēja pētījumu «Jakob Johann Graf Sievers», kurā turpināja apgalvot, līdzīgi kā augšminētajos rakstos, ka Trīsdesmit gadu karā fon Zīversu dzimta ir darbojusies Holšteinā²⁵.

Pēc neilga laika, 1892.gadā avīzē «Rigasche Stadtblätter» parādījās tā paša tieslietu zinātnieka raksts «Jakob Johann Graf Sievers», kas bija pārpublicējums no pazīstamās enciklopēdijas «Allgemeine deutsche Biographie»²⁶.

Šajā pētījumā apgalvots, ka grāfa senči kā Zīvershauzenes lēņa īpašnieki, kalpojuši Hildesheimas katoļu bīskapam, bet pārgājuši luterticībā un zaudējuši minētās zemes. Sakarā ar ticības maiņu, fon Zīversi pārcēlušies uz Holšteinu, bet dokumenti par dzimtas pirmsākumiem palikuši Hildesheimas bīskapa arhīvā. Tartu Igaunijas Valsts vēstures arhīvā atrodas rokraksts ar nosaukumu «Notizen über die Familie Sievers», kas pievienots Krievijas impērijas grāfa diploma norakstam²⁷. Rokrakstā konspektīvā veidā izklāstīts J.Engelmana publicējuma saturs, un viss vedina domāt, ka biogrāfiskās piezīmes pievienotas materiālam tikai 19.gadsimta beigās.

Versija, ka fon Zīversu dzimtas priekšgājēji cēlušies no Hanoveres zemēm 1888.gadā pirmo reizi parādījās Pēterburgā. 1889.gada 2.februārī Rīgas vēstures un senatnes pētnieku biedrībā tika nolasīts ziņojums, ka klajā nācis infantērijas ģenerāļa, grāfa Eugena Kazimira Joahima fon Zīversa (1817-1893) četrdesmit eksemplāros litografēts darbs «Graf Jacob Johann Sievers und die zweite Theilung Polens, ihre Ursache und Folge», kur apgalvots, ka dzimta cēlusies no Hanoveres zemēm²⁸.

Tartu Igaunijas Valsts vēstures arhīvā glabājas senākais fon Zīversu dzimts ģerboņa zīmogs. Ar to Bauņu un Viķu muižas īpašnieks Joahims Johanss fon Zīverss 1756.gadā apliecinājis Vilzēnu muižas pirkšanu un pārdošanas līgumu²⁹.

Muižniecības jeb dzimts ģerboņa apraksts ir ietverts Karla fon Zīversa brīvkunga diplomā, jo veidoja jaunā ģerboņa «sirds», jeb vidusvairogu. Diploma noraksts ar brīvkunga lakas zīmogu 1752.gadā iesniegts uzņemšanai Vidzemes bruņniecības solā³⁰. Par vidusvairogu jeb dzimts ģerboni rakstīts, ka tā sudraba vairogs tiek dalīts ar zilu balķi, kam uzliktas trīs sešstūra zelta zvaigznes, kuru abās pusēs to pavada četras sarkanas lodes (3:1). Virs vairoga ķivere (brīvkunga ģerbonī otrā) ar muižniecības kroni, kleinodā izvērsti, dalīti, sarkans ar zilu un zils ar sarkanu spārni, starp tiem zelta sešstūra zvaigzne, zem tās divas paralēlas, sarkanas lodes, lambrekenos zelts ar sarkanu un zelts ar zilu. Līdz 1745.gadam aprakstīto muižniecības ģerboni lietoja visi fon Zīversu dzimts pārstāvji, bet pēc tam dzimts nami kuriem netika paaugstināts dižciltības rangs.

1745. gada pasniegtajā dižciltības diplomā ir rakstīts:«Mēs (Saksijas kūrfirsts kā Vācu nācījas Svētās Romas impērijas vikārs) ne tikai apstiprinām Karla fon Zīversa līdz šim pastāvošo muižniecības ģerboni un kleinodu, bet arī piešķiram tam valsts brīvkunga nozīmi (paplašinam) un proti: zelta vairogs (pamatvairogs), kurā atrodas ļoti bargs (saslējies pa labi vērst) melns lauva ar atvērtu rikli, izbāztu mēli un ķepām sarkanā krāsā, ar gredzenveidīgu

asti»³¹. Lauvai sirdsvairoga veidā uzlikts dzimts ģerboņa vairogs. Virs pamatvairoga divas ķiveres, pirmās kleinodā divi zelta bifēļa ragi starp kuriem izaug pa kreisi vērsts lauva, bet otrajā - atkārtots dzimts ģerboņa paraugs. Orģinālajā diplomā tekstu papildināja krāsu ģerboņa attēls, bet arhīvā uzglabātais noraksts apstiprināts ar brīvkunga ģerboņa zīmogu.

1760.gadā brīvkungs Karls fon Zīverss tika iecelts Vācu nācijas Svētās Romas impērijas grāfa kārtā. Sekoja jauns ģerboņa paplašinājums jeb uzlabojums. Minētā paaugstinājuma diploms vai tā noraksts ar jaunā ģerboņa aprakstu un skaidrojumu nav iesniegts ne Vidzemes, ne Igaunijas bruņniecības arhīvos. Ģerbonis pazīstams pēc publikācijas grāmatā «Родовые гербы России», kurā krāsās publicēts Krievijas heroldijā iesniegtais diploma ģerboņa gleznojums³².

Ģerboņa vairogs četrdaļīts ar skaldītu vidusvairogu (heraldiski nozīmīgākā vieta, kur visbiežāk novieto dzimts ģerboņa vairogu, kā brīvkunga ģerbonī), kura pirmajā zilajā laukā zelta sešstūra zvaigzne, otrajā sarkanajā laukā skaldīta sudraba lilija (pirmais lauks idents ar Eisu muižas fon Siversu Vidzemes bruņniecības solam iesniegtā ģerboņa pirmo lauku, bet otrais lauks parādās pirmo reizi, bet iestājoties Kurzemes bruņniecībā fon Siversi ieniedz ģerboni, kurš pilnībā atkārtā grāfu Zīversu vidusvairogu). Pamatvairoga pirmajā un ceturtajā zelta laukā savstarpēji pretim vērsti melni, saslējušies lauvas (no brīvkunga diploma), otro zilo lauku no labās puses šķeļ sudraba baļķis uz kura uzliktas trīs sarkanas lodes un Andreja krusta veidā divi maršala zižļi (galma maršals), trešajā laukā atkārtots (gandrīz) dzimts ģerboņa vairogs (baļķis nedala, bet šķeļ no labās uz kreiso). Virs vairoga grāfa kronis, uz kura trīs kronētas ķiveres, pirmajā kleinodā izaug pa kreisi vērsts melns lauva ar sakrustotiem zelta maršala zižļiem, otrajā – kronēts ērglis, trešajā kleinodā izvērsti, dalīti, melns ar sarkanu un sarkans ar melnu, ērgļa spārni, starp kuriem zelta sešstūra zvaigzne, zem tās divas paralēlas sarkanas lodes un sudraba lilija, lambrekeni zelts ar melnu un sudrabs ar sarkanu, vairoga turētājlauvas melnas (atkārtotas pirmā un ceturta lauka lauvas).

1802. gada Krievijas impērijas fon Zīversu dzimtas grāfa diploms noraksta veidā saglabāts Tartu Igaunijas Valsts vēstures arhīvā, bet arī tajā nav ģerboņa vidusvairoga izskaidrojuma³³.

Krievijas impērijas grāfa ģerbonis gandrīz atkārtā (izmaiņas pamatvairoga pirmajā laukā, vidus kleinodā, turētājlauvu galvu stāvoklī, kā arī melno krāsu nomainījis zils, melns vienīgi impērijas ērglis) Svētās Romas impērijas fon Zīversu dzimtas grāfa ģerboni.

Pamatvairoga pirmais zaļais lauks dalīts ar sudraba upi baļķa veidā, pa kuru peld kuģis, otrais un trešais lauks pilnīgi idents ar Svētās Romas impērijas grāfa ģerboņa vairoga attiecīgajiem laukiem, ceturtajā zelta laukā pa labi vērsts, saslējies zils lauva. Virs vairoga grāfa kronis, uz tā trīs ķiveres, pirmajā kleinodā izaug pa kreisi vērsts zils lauva ar zelta maršala zižļiem Andreja krusta veidā, otrajā - kronēts Krievijas impērijas ērglis, bet trešajā kleinods atkārtā 1760.gada variantu, tikai spārnu dalījums zils ar sarkanu un sarkans ar zilu, lambrekeni identī, tikai zils melna vietā, vairoga turētājlauvas zilas ar atgrieztām galvām.

Iespējams, ka abos grāfu fon Zīversu ģerboņos ieviestais fon Siversiem ļoti līdzīgais vidusvairogs bija cēlonis, kāpēc senatnes pētnieks Augusts Buhholcs uzskatīja, ka grāfiem

fon Zīversiem ir radniecīgs fon Siversu Eisu nams, un, pēc Rīgas ģeneologa pierakstiem, vēsturnieks Kārlis Dzirkalis izveidoja viņiem kopēju dzimtaskoku³⁴.

Tas, protams, nav vienīgais pārpratums. 1853.gadā pat tāds reprezentabls izdevums kā «Deutsche Grafen-Haeuser der Gegenwart» un citos izdevumos Eisu fon Siversu Vidzemes bruņniecībai iesniegto ģerboni dēvē par grāfu fon Zīversu dzimts ģerboni³⁵.

Ierašanās un īpašumi Baltijā

Pēc ģenealoģijas literatūras liecībām, Joahims fon Zīverss ir pirmais dzimtas pārstāvis Baltijā, bet par viņa nodarbošanos nav vienprātības. Dažkārt atzīmēts, ka J.fon Zīverss bijis zviedru armijas leitnants, dažkārt rakstīts, ka viņš kā tirgotājs 17.gadsimta vidū no Libekas ieradies Hāpsalā, kur 1663.gadā viņš precēja birģermeistara Kristiana fon Huzena (Husen) meitu Katarīnu. 1665.gada janvārī Joahims fon Zīverss ieguva Rēveles pilsoņtiesības. Igaunijas galvaspilsētā 1700.gadā viņš arī mira³⁶.

Par ieceļotāja tēvu Kristianu dokumentos atzīmēts, ka viņš kalpojis Libekā dislocētajā Dānijas armijas karaspēka korpusā. Militārās karjeras ceļu dzimtā turpināja arī Joahima brālis Kristians. Viņš dienēja komandora kapteiņa Karla Gustava fon Lešera-Hercfeldta (Löschner von Herzfeldt) Peipusa ezera zviedru kara flotes vienībā, un krita 1704.gada kaujās. Literatūrā un rakstītajās liecībās dažkārt tiek minēti arī citi tā laika fon Zīversu dzimtas locekļi, tomēr ziņas par viņiem ir nepilnīgas un visai nedrošas.

Ir zināms, ka jau minētajam Rēveles pilsonim Joahimam fon Zīversam bijuši divi dēli Kristians Peters (1671-pēc 1729) un Joahims Kristians (1677-1753), kuri Zviedrijas armijas sastāvā cīnījās Ziemeļu karā. Majors Kristians Peters 1704.gadā, aizstāvot Narvu, nokļuva krievu gūstā un tika pārvietots uz iekšzemi. Šajā kaujā dzīvību zaudēja zviedru kapteinis Ulrihs Johans fon Brimmers (Brümmer), bet viņa sieva Anna Magdalēne, kopā ar pārējiem ģimenes locekļiem, tika sagūstīta. Viena no kapteiņa meitām arī Anna Magdalēne bija majora fon Zīversa sieva³⁷. Gūsta laikā Kristians Peters fon Zīverss ātri apguva svešo valodu un uzsāka darboties kā tulks Krievijas armijas vajadzībām. Ieņemamais amats atviegloja viņa uzturēšanās režīmu un radās iespēja turpināt kopdzīvi ar fon Brimmera meitu. Par K.P. fon Zīversu tālāko likteni maz ziņu. Ticami, ka viņš kopā ar sievas ģimeni pārcēlās uz Zviedriju, kur divi no brāļiem Brimmeriem uzsāka militāro dienestu. Ģenealoģiskajā literatūrā minēts, ka vecākais no sievas brāļiem Ulrihs Johans dienējis Krievijas armijas kavalērijā, un majors fon Zīverss pēc 1729.gada miris Krievijā .

1725.gadā K.P.fon Zīversa sievas māte atgriezās Vidzemē, un kopīgi ar Zviedrijā dienējošo dēlu Engelbrehtu Vilhelmu iegādājās Jeru muižu. 1737.gadā, sasniedzot astoņdesmit četru gadu vecumu, Jeru muižas īpašniece nomira un tika apglabāta Rūjienas baznīcas kapenēs. 1754.gada janvārī Jeru muižas kapenes tika atvērtas un sarkofāgs pārvests uz Matīšu baznīcu, kur nelaiķes mazmeita arī Anna Magdalēne (1710-1762) kopīgi ar vīru, savu brālēnu Joahimu Johannu bija ierīkojuši Bauņu muižas fon Zīversu dzimtas kapenes³⁸.

18.gadsimtā Burtnieku, Rūjienas un Mazsalacas apkārtņē veidojās plaši muižu īpašumi, kurus pārzināja, vai ieguva īpašumā fon Zīversu dzimtas locekļi. Tā jau minētās Annas Magdalēnas vecākais brālis Karls Oto (1703-1767) ilgi rentēja Ķoņu muižu. Par to liecina viņa vārda vairākkārtējā reģistrācija Rūjienas baznīcas grāmatā, ierakstot bērnu kristības. Mūža nogalē Karls Oto iegādājās dzimtīpašumā Baložu muižu, kas atradās netālu no Rencēniem.

Maz liecību literatūrā un dokumentos par Baložu muižas īpašnieka brāli Johannu Fridrihu (1704-1794), kurš pievērsies kara lietām un kapteiņa rangā dienēja artilērijā. 18.gadsimtā minētā ieroču veida virsnieki atradās īpašā statusā, jo artilērijas virsniekiem, paralēli muižnieku ģimenēs ieaudzinātajai šaušanas un paukošanas prasmei, bija jāapgūst vēl matemātiskas un fizikas zinātņu pamati. Dienesta vieta artilērijas kapteinim nav noskaidrota, bet iespējams, ka tā varētu būt Igaunija, jo Rēveles komendanta, bet vēlāk pat Igaunijas vicegubernatora posteņi atradās viņa jaunākais brālis, Krievijas armijas ģenerālleitnants Joahims Kristians (1718-1778).

Sekmīga bija arī ģenerāļa fon Zīversa sabiedriskā karjera. 1751.gadā viņš reizē ar brālēnu, Svētās Romas impērijas brīvkungu Karlu fon Zīversu iesniedza dokumentus un tika uzņemts Igaunijas bruņniecības solā. Sekoja 1763.gada precības ar Natāliju Margareti fon Tīzenhauzeni (Tiesenhausen) no Orinas-Rīdaku (Orina-Riidaku, Orgena-Ridaka) dzimtas nama. Viņas tēvs, ģenerālleitnants un Rēveles virskomendants Fabians Georgs fon Tīzenhauzens (1715-1769) pavēra znotam ļoti daudz iespēju, veidojot militāro karjeru.

Vēl no Kristiana Petera fon Zīversa pēcnācējiem, jāpiemin meita Marija Elizabete (1709-1744), kura apprecējās ar Krievijas galma padomnieku Kristianu fon Gincelu (Günzel, 1704-1784). Viņu vecākais dēls Kristians Ulrihs (1736-1789) strādāja par Vidzemes muitas virsinspektoru. Insspektora Rīgas namā 18.gadsimta beigās bieži viesojās Vidzemes landrāts Jakobs Johanns fon Zīverss, kurš, strādādams Pēterburgā, bija sadraudzējies ar jaunāko no brāļiem fon Ginceliem, Vīborgas komendantu, ģenerāli Karlu Johannu (1741-1816). Rezultātā Vidzemes landrāta meita Katarīna (1770-1844) 1790.gadā apprecējās ar ģenerāli K.J.fon Gincelu, un vīra brāļa nams kļuva par fon Zīversu uzturēšanās vietu Rīgā.

Par nākamajām Kristiana Petera aizsāktās dzimts līnijas paaudzēm nav daudz liecību. 1786.gadā Vidzemes bruņniecības solā, pēc radniecības pierādīšanas ar 1752.gadā uzņemtajiem fon Zīversiem, tika ierakstīti Igaunijas vicegubernatora Johana Kristiana dēls Peters Kristians (1767-1801), kā arī viņa brālēni no Baložu un Podzēnu muižām. Tomēr jau drīz, laika posmā no 1797. gada līdz 1830. gadam, aplūkotajai fon Zīversu līnijai vairs nebija zemes īpašumi Vidzemē, nama pārstāvji vairs nepieteicās, un viņi netika pārreģistrēti Vidzemes un Igaunijas bruņniecības matrikulās³⁹.

Šodien, minot fon Zīversu dzimtu, visbiežāk iedomājas Kristiana Petera brāļa Joahima Johana pēcnācējus. Viņi arī apdzīvoja Vidzemi vēsturiski ilgākā laika posmā un par savu darbību atstāja vairāk dokumentālo liecību.

Igaunijā ieceļojušā Joahima fon Zīversā jaunākais dēls 17.gadsimta beigās tika pieņemts Vidzemes un Igaunijas ģenerālgubernatora, brīvkunga Jakoba Johanna fon Hastfera (Hastfer) kancelejā. 1698.gadā viņš precēja Ģertrūdi Elizabeti fon Ekermani (Eckermann, 1671-1710). Jaunā sieva saņēma mantojumā Viru-Nigulas (Vīru-Nigula, Maholm) draudzē Satsu (Satsu, Satzo) muižu, kura vēlāk kā piemuiža ietilpa Padas (Pada, Paddas) muižas sastāvā⁴⁰.

Ģertrūdes Elizabetes mantotajā muižā 1699.gadā pasaulē nāca fon Zīversu ģimenes pirmdzimtais Joahims Johans, vēlākais Bauņu, Vīķu, Vilzēnu un Vecates muižu īpašnieks.

Ziemeļu kara laikā Satsu muižas īpašnieks kā leitnants, bet vēlāk jau kapteiņa rangā dienēja vietējās zemessardzes vienībās, kuras ietilpa Zviedrijas armijas kopējā sastāvā, bet tuvojoties krievu karaspēkam fon Zīversu ģimene pārcēlās uz Somiju. Krievu karaspēkam okupējot Somiju, zemessardze nolika ieročus, bet tās cīnītājiem netika piemērots kara gūstekņu statuss un viņi netika pārvietoti uz Krieviju. Somijā fon Zīversu ģimene papildinājās ar meitu Ģertrūdi Elizabeti (1704-1734), diviem dēliem Eberhardu (1705-1760) un Karlu. 1710.gadā, drīz pēc dēla piedzimšanas, kapteiņa dzīvesbiedre mira, bet rūpes par mazajiem uzņēmas pulkveža Ekermana atraitne (vectēva brāļa sieva, Großtante).

Informācija par dzīves apstākļiem Somijā ir visai niecīga. Noprotais, ka dēli šajā periodā saņēmuši labu izglītību, kas vēlāk, jo īpaši jaunākajam, pavēra plašas karjeras iespējas Pēterburgas galmā. Pēc kara Eberhards palika Somijā, bet tēvs ar pārējo ģimeni atgriezās Igaunijā. Satsu muiža kara darbības rezultātā bija nodedzināta, bijušie muižas kalpotāji un zemnieki izklīduši, tāpēc tēvam un dēliem bija jāmeklē iztikas avoti. Tēvs Joahims Johans uzsāka rentēt Sāstnas (Saastna, Sastama) un Kīdevas (Kūdeva, Kūwidepäh) muižas, kura atradās netālu no Hapsalas pie jūras. Pēc neilga laika viņš precējās atkārtoti ar Annu Helēni fon Berenbergu (Bärenberg, 1695-1792), un drīz vien jaunajā ģimenē pasaulē nāca pirmdzimtais Dāvids Reiholds (1732-1814), vēlākais fon Zīversu Holšteinas nama iedibinātājs.

Svētās Romas impērijas grāfu nams

No Somijas pārbraukušo dēlu Joahima Johanna un jo īpaši Karla turpmāko likteni ir aprakstījis publicists un profesors Francs Kristofs Jece (Jetze, 1721-1803). 1749.gadā, kad Krievijas ķeizariene Elizabete Petrovna apmeklēja Kadriorgu, viņš vēl strādāja par mājskolotāju Rēvelē un piedalījās svinīgajā goda mielastā, kurā arī iepazinās ar toreizējo ķeizarienes kambarjunkuru⁴¹.

Pēc mājskolotāja licēbām, Joahims Johans un Karls vispirms uzturējās pie brīvkunga Jakoba Johanna fon Tīzenhauzena (1686-1749), kuram piederēja vairākas muižas Rakveres apkaimē. Bagātais Igaunijas brīvkungs bagātība un uzvedībā līdzinājās dažam labam Vācijas firstam. Tā viņa muižu kalpotāji tērpās fon Tīzenhauzena noteiktajās formās un apkārtējie iedzīvotāji kalpotājus dēvēja par brīvkunga galminiekiem. Vienīgi brāļi fon Zīversi, no kuriem Joahims Johans strādāja par ekanomiju inspektoru (Oekonomieinspektor), Karls

par kambarsulaini (Kammerdiener), varēja apgērbties pēc saviem ieskatiem. Par šo brāļu fon Zīversu dzīves posmu ir daudz nostāstu, sarakstīti pat literāri darbi, bet faktiskā materiāla tajos pavisam nedaudz.

Tīzenhauzena muižu kalpotāja amats Karlu neapmierināja, un viņš devās meklēt laimi uz Pēterburgu, kur viņam uzsmaidīja veiksmē. Galvaspilsētā jauneklīs nejausi bija apmeties namā, kurā bieži viesojās princeses Elizabetes, vēlākās Krievijas ķeizarienes Elizabetes Petrovnas kalpotāji. Viņi tur izklaidējās, sarīkojot deju vakarus, bet dažkārt kalpotājiem trūka muzikantu. Stāvokli laboja jaunais Karls fon Zīvers, kurš Somijā bija apmācīts klavesīna spēlētājs un pārzināja tā laika modernākās dejas. Viņa atskaņotā mūzika un uzvedības manieres tā sajūsmināja princeses galminiekus, ka tie simpātisko jaunekli aizveda pie princeses Elizabetes, kura arī bija jautras dabas un ar patiku nodevās dejām un muzikālām izrādēm. Jaunais Igaunijas muižnieks iepatīkās arī nākamajai valdniecei un, nodibinoties savstarpējai sapratnei, K.fon Zīverss tika vispirms pieņemts princeses pavadoņu svītā (Vorreiter), bet 1735.gadā paaugstināts dienestā par kambarsulaini (Kafeeschenk). Kā ir atzīmējuši laikabiedri, jaunajam princeses galminiekam bija daudz patīkamu īpašību kā vienkāršība, gudrība, kas apvienotas ar nevainojama dienesta izpildi un pievilcīgiem sejas pantiem pret viņu modināja mīlestību un uzticību. Princese Elizabete uzticēja Karlam fon Zīversam atbildīgus diplomātiskos un finansiālos uzdevumus, kuri īpaši pieauga pēc 1741.gada, kad lielkņaze kļuva par Krievijas ķeizarieni. 1742.gadā jaunā valdniece fon Zīversam piešķīra augsto kambarjunkura galma kalpotāja rangu, un tajā pašā gadā jaunā amatpersona tika komandēta uz Mēmeli (Klaipēda), lai sagaidītu ķeizarienes mirušās māsas Annas dēlu Holšteinas-Gotorpas hercogu Peteru, nākamo Krievijas ķeizaru Pēteri III. Pēc kroņprinča sveikšanas, Karls fon Zīverss devās tālāk uz Berlīni, lai Prūsijas karalim Fridriham II pasniegtu Krievijas Svētā Andreja ordeni, bet patiesībā vizītes īstenais mērķis bija pārvest uz Krieviju Anhaltes-Cērbstas princeses Sofijas Augustes portretu. Uzdevums tika veikts, bet 18.gadsimtā iegūts līgavas portrets nozīmēja viņas labvēlību iespējamām precībām. Diplomātiskais uzdevums pilnība noslēdzās 1745.gadā, kad Krievijas kroņprincis Pēteris precēja Anhaltes-Cērbstas princesi, vēlāko Krievijas ķeizarieni Katrīnu II, bet diplomāts fon Zīvers kļuva par Vācu nācijas Svētās Romas impērijas brīvkungu.

1744.gadā ķeizariene Elizabete Petrovna dāvināja ģenerālim, Vasilijam Saltikovam Bērzaunes muižu, kuru jaunais īpašnieks drīz vien atdeva kambarjunkuram Karlam fon Zīversam. Muižu nākamais galma maršals paturēja desmit gadus un finansēja vietējās baznīcas jaunā altāra celtniecību⁴².

1754.gadā brīvkungs K.fon Zīverss Bērzauni pārdeva ģenerālleitnantam, grāfam Andreasam fon Cēgem-Manteifelim (Zoege von Manteuffel).

1744.gadā ķeizariene dāvināja arī grāfam Aleksandram Rumjancevam Viķu muižu un plašo Burtņieku ekanomiju, kurā minētajā laikā ietilpa vēl Pučurgas, Bauņu, Vilzēnu un citas apkārtējās muižas. Pārzināt ģenerāļa Vidzemes īpašumus uzticēja, domājams ar brāļa starpniecību, Joahimam Johannam fon Zīversam, kurš no Bērzaunes ieradās Burtņiekos. Jaunais pārvaldnieks drīz vien, izmantojot kopējās ekanomijas atsevišķu centru ģeogrāfisko

savrupību, ar brāļa finansiālo palīdzību atpirka no Rumjanceviem Bauņu, Vilzēnu un Viķu muižas.

Pats kambarjunktors no galma virsцерemonijmeistara grāfa Canti (Zanty) 1744.gadā iegādājās Rencēnus. Karlam fon Zīversam vēl piederēja Valmieras muižas rentes tiesības un, kā liecina baznīcas revīzijas akti, tad darījums bijis izdevīgs, jo brīvkungs pateicībā par muižas ienākumiem Valmieras dievnamam ir dāvinājis sudraba rituālu trauku komplektu⁴³.

1752.gadā brāļi Joahims Johans fon Zīverss un brīvkungs Karls fon Zīverss iesniedza dokumentus Vidzemes bruņniecības solam, kur arī bez sarežģījumiem tika uzņemti.

1746.gadā Košķelē nomira lēņa īpašniece Anna Elizabete fon Tuma-Veingartene (Thumb von Weingarten), kādreizējā muižas dzimtīpašnieka un Dienvidvidzemes valsts ekanomiju pārvaldnieka Mihaela fon Štrokirha (Strohkirch) atraitne. Tas tomēr Zviedrijas valdībai muižu redukcijas laikā ievērojamajai amatpersonai Košķeli nacionalizēt, bet 1711.gadā muiža tika izsludināta par brīvu lēni. Gadu pēc atraitnes nāves K.fon Zīverss pārņēma lēni un panāca, ka 1767.gadā Košķelei atjaunoja dzimts īpašuma statusu.

Vispirms lēņa muižā apmetās kāda no kambarjunkura radniecēm, kura gan neparādās ģenealoģijas literatūrā un rokrakstos. Tomēr Mazsalacas baznīcas grāmata vēsta, ka 1750.gadā baznīcā ir kristīts sekretāra Velkena jeb Vilkena (Welcken) un viņa sievas, dzimušas fon Zīverss, dēls Johans Heinrihs no Košķeles⁴⁴.

Tas pats dokuments tālāk vēsta, ka 1753.gada 17. maijā muižā ir miris kapteinis Joahims Johans fon Zīverss, brīvkunga Karla fon Zīversa tēvs, kurš pirms tam no Igaunijas jūrmalas bija pārcēlies uz Rūjienas Lielo rentes muižu. Pēc nāves kapteinis pārvests un apglabāts Matīšu baznīcas fon Zīversu dzimtas kapenēs.

Tālāk 1757.gada 4.augustā, pēc minētās draudzes reģistru grāmatas, Košķelē ir mirusi sekretāra Vilkena atraitne, un vēl pēc gada Vecatē Vilkeni laulātā pāra deviņus gadus vecais dēls.

1760.gadā nomira Karla brālis, tiesnesis (Landsrichter) Eberhards fon Zīverss. Viņš, domājams, apglabāts Somijas zemē, par to nav ziņu, bet tiesneša meitas, kā iespējams secināt pēc ierakstiem Mazsalacas baznīcas grāmatā, pārcēlās pie tēvbrāļiem uz Burtnieku novadu.

Eberharda dēls Lorencs Eberhards (1732-?) Vidzemē ieradās jau zēna gados un bērnību pavadīja Bauņos un izglītojās kopā ar Bauņu muižas īpašnieka Joahima Johanna bērniem. Vēlāk, kad Bauņu īpašnieka dēls Jakobs Johans bija iecelts par Novgorodas gubernatoru, brālēns Lorencs Eberhards strādāja gubernas pārvaldes aparātā. Viņš bija apprecējis kādu baronesi fon Vedeli (Wedell), bet par viņu pēcnācējiem ziņas minimālas. Viņi pārkrievojās un 19.gadsimta sākumā beidza pastāvēt.

Vēl mazāk informācijas par Lorenca Eberharda brāli Joahimu (1736-?). Viņš pievērsies kara lietām un dienējis artilērijā pulkveža militārajā rangā Ukrainā.

Somijas tiesneša vecākā meita Anna Margarete (1746-1772), pēc Mazsalacas dokumenta, 1770.gada 24.maijā Košķeles muižā precējās ar Gerhardu Vilhelmu fon Nīrotu (Nieroth) un minētā gada noslēgumā jaunlaulātie jau kristīja dēlu Karlu Reinholdu. Tomēr drīz 1772.gada 1.februārī jaunā sieva nomira un, kā liecina ģenealoģijas tabulas, arī vīrs minētajā gadā šķīrās no dzīves, bet par Mazsalacā kristītā dēla turpmāko likteni ziņu nav.

1770.gada 17.decembrī Košķelē precas arī Annas Margaretes māsa Šarlote Benedikte (?1811) ar pulkvežleitnantu Karlu Magnusu fon Bolto-Hoenbahu (Boltho von Hohenbach) no Pūrmani (Puurmani, Talkhof) muižas, bet viņi pēc kāzām, šķiet, pārceļas uz vīra īpašumiem pie Tērbatas, jo ieraksti par viņiem Mazsalacas baznīcas grāmatā neturpinās.

Jaunākā tiesneša meita Luīze Kristīne (1750-1800) nomira neprecējusies Vecates muižā.

1773.gadā Košķeles muižu pārzināja grāfa Karla fon Zīversa tiešais pēcnācējs, vecākais dēls Johans Karls (1749-1805). Muiža pie Burtnieku ezera nebija 18.gadsimta beigās vienīgais grāfa fon Zīversa zemes īpašums. To īpaši daudz galma maršalam bija Vidzemes igauņu daļā un pašā Igaunijā, kur 1751.gadā viņš un brālēns, Rēveles komendants Joahims Kristians bija uzņemti vietējā bruņniecībā.

Košķeles īpašniekam Narvas apkārtnē piederēja Lāgnas (Laagna, Lagena) un Vaivaras (Vaivara, Waiwara, dažkārt tā dēvēta arī Sievershof) muižas, bet pilsētas ziemeļdaļā Zīvertsi (Siivertsi, Sievershausen) ciems, kurš tagad ir Narvas sastāvdaļa. Minēto muižu teritorijas šķērsoja Tallinas –Pēterburgas ceļš un tāpēc, kā 18.gadsimtā norādīja laikabiedri, ļoti svarīgs Vaivaras un Lāgnas ieņēmuma avots bija krogus tirdzniecība. Minētie zemes īpašumi atradās arī netiešā Somu jūras līča tuvumā, kur varēja ierīkot un ar peļņu pārdot atpūtas vietas. Kūrvietas pie jūras veidoja citu svarīgu muižu finansu ienākumu avotu.

20.gadsimta sākumā Vaivarā bija ievēriības cieniņš un iekopts parks, kurš dažas dienas nedēļā bija atvērts apmeklētājiem, bet tad jau muižas īpašnieki bija baroni fon Korfi (Korff). Vaivaras teritorijā atrodas arī «Zilie kalni», kuros Ziemeļu kara laikā bija nostiprinājies krievu karaspēks. No augstienes Pēteris I vadīja 1704.gadā Narvas ieņemšanu. Pati muižas kungu māja II pasaules kara laikā tika nopostīta un Vaivaras vietā 1950.gadā tika nodibināts Sinimē (Sinimäe) miestīņš.

Jāatzīmē arī kambarjunkura politiskā darbība. 1743.gadā, kad tika noslēgts Krievijas un Zviedrijas Abo (Turku) miera līgums, tad K.fon Zīversam militārais panākums bija svinīgi jāizsludina Vidzemē un Igaunijā. Svinīgajam notikumam pievērsa lielu vērību, miera sūtņu delegāciju pavadīja krāšņi aizlūgumi baznīcās, goda mielasti un ziedojumi. Tērbata bija pirmā svinību pilsēta un tās baznīcās tika zvanīts vien trīs dienas. Pa ceļam Karls fon Zīverss iegriezās arī Burtniekos un paņēma līdzī uz Pēterburgu brāļa vecāko dēlu Jakubu

Johannu ar mērķi nodot viņu pāžu korpusa audzināšanā, kur apgūstot aristokrātiskās manieres, zēns tiku sagatavots diplomāta un galma dzīves karjerai.

1745.gada oktobrī brīvkungs K.fon Zīverss apprecēja ķeizarienes kambarfreilēni Benedikti Elizabeti Kruzi (Kruse, 1725-1777), kura bija viena no Elizabetes Petrovnas visuzticamākajām personām. Viņas māte Marija Francena (Frantzen) bija māsa ķeizarienes mājskolotājam, kuru pats Pēteris I bija Holšteinā izmeklējis bērnu audzināšanai. Kopā ar mājskolotāju Krievijā ieradās arī māsa Holšteinas hercoga padomnieka Krūzes atraitne ar dēlu un meitu, no kuriem pirmais kļuva par slavenu mediķi un slepenpadomnieku, bet otrā par kambarjunkura Karla fon Zīversa līgavu. 1746.gadā, kad pasaulē nāca jaunlaulāto meita Elizabete un ķeizariene Elizabete Petrovna uzņēmās pirmdzimtās krustmātes pienākumus.

Jaunais vīrs turpināja virzīties augšup pa galma karjeras kāpnēm. 1748.gadā viņam tika piešķirtas ķeizarienes kambarkunga atslēgas, bet 1751.gadā kambarkungs tika apbalvots ar Aleksandra Ņevska ordeni.

1752.gadā, drīz pēc uzņemšanas Vidzemes bruņniecībā, ķeizariene Elizabete Petrovna fon Zīversam dāvināja Jegevas (Jōgeva, Laisholm) un Ropkas (Ropka, Ropkoy, reizēm arī Taubenhof) muižas. Dāriņums, šķiet, nebija juridiski līdz galam noformēts, jo 1903.gada Jelgavas heraldiskajā izstādē tika demonstrēts ķeizarienes Elizabetes dāvinājuma pergaments bez datējuma, kuru 1764.gadā bija parakstījusi ķeizariene Katrīna II⁴⁵.

Minētajā laikā Karls fon Zīverss Jēgavu jau bija pārdevis grāfam Gothardam Johannam fon Cēgem – Manteifelim, bet Ropkai 1756. gadā vēl pievienojis Reni (Rāni, Rennigshof) un Tehtveres (Tāhtvere, Techelfer) muižas.

Kambarkungs pievērsās arī rūpnieciskajām manufaktūrām. 1753.gadā brīvkungs fon Zīverss ar valsts atbalstu Vozņesenskā pie Ufas saka celt privātās vara lietuves, kuras 1765.gadā pārdeva valstij, bet Krasnoje Selo ciemā pie Pēterburgas 1753.gadā viņš ierīkoja papīrfabriku, kuru gan apsaimniekoja līdz mūža galam.

1754.gadā Karls fon Zīverss, kā Krievijas ārkārtējs sūtnis, ieradās Vīnē, lai paziņotu par jaunā tronmantinieka Pāvila piedzimšanu un meklētu Krievijai sabiedrotos Silēzijas konfliktā. Diplomātiskā misija ilga gadu. Ir saglabāties galma mākslinieka Lukasa Konrāda Pfandcelta (Pfandzelt) portrets, kurā attēlots kambarkungs pēc atgriešanās Pēterburgā⁴⁶.

Tas šodien izstādīts Kadriorgas pilī Tallinā.

1756.gadā brīvkungs fon Zīverss galma dienestā tika paaugstināts par maršalu ar ģenerālleitnanta militāro rangu. Minētajā gadā no Drēzdenes Pēterburgā ieradās itāļu mākslinieks Pjetro Rotāri (Rotari) un viņa otai pieder jaunā galma maršala portrets. Pati glezna nav saglabājusies, bet plaši pazīstamas E.Čemesova 1764.gada darinātās gravīras, kuras izpildītas vadoties no P. Rotāri portreta.

1760.gadā, Septiņģadu jeb Trešā Silēzijas kara laikā, galma maršals atkal tika sūtīts uz Vīni, lai vestu sarunas ar Austriju. Diplomātiskās misijas gaitā brīvkungs Karls fon Zīvers saņēma Vācu nācijas Svētās Romas impērijas grāfa diplomu. Jaunais grāfs diplomātisko vizīti turpināja pie Krievijas sabiedrotajiem Itālijā un Francijā un tikai pēc tam atgriezās Pēterburgā.

Pēc Elizabetes Petrovnas nāves galma maršals krita nežēlastībā, bet, nākot pie varas Katrīnai II, tika atjaunoti visi godi. Tūlīt pat 1762.gadā viņu paaugstināja par galma virsmaršalu ar ģenerāļa-šefa militāro pakāpi.

1764.gadā Krievijas jaunā valdniece apceļoja Vidzemi un galma maršals, grāfs Karls fon Zīvers bija viņas pavadoņu svītā. Viņam bija gods ķeizarieni sveikt un viesus uzņemt savās Lāgnas un Ropkas privātmuižās. No Tērbatas Katrīnas II. maršruts veda uz Vidzemes Latvijas daļu, un delegācija iegriezās ģenerāļa Rumjanceva Burtnieku muižā, kuru pārzināja un oficiālo uzņemšanu sagatavoja grāfa brālis Joahims Johans fon Zīvers ar dēliem. Ķeizariene pierunāja vecāko no viņiem Jakobu Johannu atsākt valsts civildienestu, kuru viņš bija pārtraucis Septiņģadu kara dēļ, un atgriezties Pēterburgā. Ierēdņa iemaņas un prasmi apguvušais Bauņu muižas īpašnieka dēls no klusās lauku dzīves atgriezās galvaspilsētā un 1767.gadā apprecēja galma virsmaršala meitu, māsīcu Elizabeti (1746-1818), bet grāfs Karls fon Zīvers tajā pašā gadā pārtrauca galma dienestu un pensionējās.

Viņa mūža pēdējos gadus nomāca rūpēs, jo viņa dēliem, jau minētajam Johannam Karlam, Peteram (1751-1805) un Karlam (1758-1801) nebija iemaņas un prasmes praktiski vadīt muižu saimniecības, bet turpināt militāro karjeru viņi nevēlējās. Lai saglabātu un paturētu dzimtas īpašumus, bijušais galma maršals ar ķeizarienes piekrišanu 1774.gada 5.decembrī nodibināja trīs muižu fideikomissus. Pēc grāfa noteiktā dokumenta vecākais dēls, Krievijas armijas pulkvedis Johans Karls, kurš jau apdzīvoja Košķeles muižu, saņēma vēl Ropkas fideikomisu, vidējais dēls, majors Peters ieguva otru lielāko Tērbatas novada muižu Tehtveri, bet jaunākais dēls, pulkvežleitnants Karls, vienīgais kurš fideikomisa noteikšanas laikā turpināja dienēt, pārņēma Narvas novada muižu fideikomisu. Tomēr tēva centieni bija nesekmīgi, jo pēc desmit gadiem dēli panāca, ka mantojumam atceļ fideikomisa apgrūtinājuma statusu un muižas atkal bija pārdodamas.

1772.gadā Johans Karls bija apprecējis Šarloti Helēni fon Liphardi (Liphart, 1748-1775) no Rādi (Raadi, Ratshof). Pēc gada Tērbatā pasaulē nāca viņu pirmdzimtais Pauls (1773-1824). Domājams, ka minētajā gadā fon Zīversi pārcēlās uz Košķeli, jo Mazsalacas baznīcas grāmatā reģistrētas grāfu kalpotāju precības. Pēc gada Košķeles īpašnieki kristījuši meitu Benedikti Karolini Vilhelmīni (1774-1838), lai gan viņas Straupes pils piemiņas plāksnē, kā dzimšanas vieta norādīta Tērbata. Tomēr grāfu laulības dzīves turpinājums ir traģisks, nākamajās dzemdībās Šarlote Helēne mirst un Johans Karls pamet muižu. Košķele tiek

atdota apsaimniekošanā citām personām, visilgāk baroniem fon Ungerniem-Šternbergiem (Ungern-Sternberg) no Veiki-Lehtui (Väiki-Lähtui, KleinLechtigall) nama.

1776.gadā Johanns Karls Rēvelē atkārtoti precējās ar grāfieni Henrieti Juliannu fon Cēgi-Manteifeli (1753-1785) un Košķelē vairs neatgriezās. Par grāfa fon Zīversa otro sievu daudz pozitīvu atsauksmju. Viņai piemitušas izcilas gara spējas, lai gan bijusi slimīga un tāpēc mūžs bijis īss. Tā 18.gadsimta beigās, apmeklējot Baltiju, Vidzemes bruņniecības sekretāra Kristiana Gotfrīda fon Matīsenā (Matthiesen) dēls Fridrihs par savu jaunības dienu paziņu (grāfiene) atcerējās, ka viņa bijusi «sieviete ar vīrišķīgi stipru un reizē arī sievišķīgi maigu raksturu, kura tā vien likās ka bija ieguvusi paļāvību tikumam un sirds spēku senās Romas zelta laikos». Pēc minētās personas atmiņām, «viņa kā svētā nomira krēslā ar smaidu sejā», lai gan jau iepriekš savu likteni zināja un pirms nāves bija parādījusi brālīm, kur liekams viņas smilšakmens kapa piemineklis, bez ģerboņa un grāfa kroņa⁴⁷.

Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā ir saglabāts grāfienes fon Cēges-Manteifeles portreta silueta griezumā gravīra.

1790.gadā grāfs Johanns Karls fon Zīvers Tērbates Ropkas un Reni muižas pārdeva Vidzemes landrātam Johannam Gustavam fon Lēvenvoldem (Löwenwolde), bet Košķeles īpašuma tiesības turpināja paturēt, lai gan muižu ilgstoši ar dažādiem finansiāliem noteikumiem atdeva rentē.

1805.gadā Košķeles īpašnieks grāfs fon Zīverss mirst un, pēc Mazsalacas baznīcas grāmatas, tajā pašā gadā muižā no dzīves aiziet arī Hedviga Šarlote, Košķeles rentes kunga Rīgas Zemes tiesas tiesneša Reiholda fon Ungerna-Šternberga dzīvesbiedre. Par muižas jauno saimnieku kļuva Johanna Karla dēls Pauls, bet viņš pārdeva īpašuma tiesības Jakobam Johannam fon Zīversam no Bauņiem, pats tapdams par Košķeles rentnieku.

Sastādot testamentu, grāfs Jakobs Johanns fon Zīverss jauniegūto muižu novēlēja vecākajai meitai Katarīnai fon Gincelei, kuras meita, arī Katarīna (1792-1845), 1810.gadā precēja Košķeles rentnieku grāfu Paulu fon Zīversu.

Muižas rentes īpašniekiem bija četri dēli un meita, kuri bērnība saņēma ļoti labu izglītību, īpaši humanitāro. Viens no grāfu Zīversu mājskolotājiem bija vēlākais superintendants fon Klots (Klot), kurš prata zēnus sajūsmināt ar Homēra eposiem un antīkās Grieķijas varoņiem. No audzēkņiem pats izcilākais neapšaubāmi bija vecākais dēls Karls Georgs (1814-1879), vēlākais senatnes pētnieks un viens no ievērojamākajiem sava laika arheologiem. Tomēr drīz vien muižas dzīvē iestājas pārmaiņas. 1824.gada vasaras sākumā, kā liecina ieraksts Mazsalacas baznīcas grāmatā, ir miris Košķeles muižas rentnieks grāfs Pauls fon Zīverss. Viņš tiek apglabāts blakus Vecates grāfiem fon Zīversiem pilsētas kapos, un 19. gadsimtā Salacas krastos tiek iedibināti arī fon Zīversu Svētās Romas impērijas grāfu apbedījumi, kuru kapu plāksnes apskatāmas vēl šodien.

Pēc tēva nāves, Karls Georgs tika nosūtīts uz Tērbatu, lai mācītos pilsētas ģimnāzijā. Jāatzīmē, ka minētajā laikā dzimtai vairs nebija muižu pilsētas tiešajā tuvumā, jo, jau pirms

Ropkas pārdošanas, 1785.gadā vectēva brālis Peters arī Tehtveri muižu bija ieķīlājis un pārdevis. Atbalsta punkti varēja būt vecmātes Katarīnai novēlētā Ākres (Aakre, Aykar, reizēm arī Kawrimoise) vai attālāko radnieku grāfu Zīversu Varas (Wara, Warrol) muižas, bet tās jau atradās attālu no pilsētas. Pēc ģimnāzijas Karls Georgs iestājās kara dienestā, bet, nejutot militāro aicinājumu, sasniedzot sekondleitnanta militāro rangu to pameta.

1844.gadā nomira viņa vecāmāte, Bauņu un Košķeles muižu īpašniece, bet pēc gada arī māte. Sekoja mantojuma dalīšanas lietas, līdz 1856.gadā Košķeles muižu pārņēma Karls Georgs, un sāka nodarboties ar lauksaimniecību, bet bez īpašiem ekonomiskiem panākumiem. 1865.gadā grāfs Karls Georgs fon Zīverss Košķeles muižu pārdeva baronietei fon Felkerzāmai (Voelckersahm) un pārcēlās uz Cēsu «Villu», lai atlikušo mūža daļu pilnībā veltīdams arheoloģijai un senvēsturei. Arheologs grāfs Karls Georgs fon Zīverss miris Cēsīs savā «Villā», bet apglabāts Mazsalacā blakus saviem vecākiem un brāļiem.

Grāfa zinātniskās darbības centieni izpaudās galvenokārt divos virzienos. Viņš studēja senās hronikas un nodarbojās ar rakstīto vēstures avotu analīzi, kā arī pievērsās praktiskajai arheoloģijai, definējot to kā zinātnes nozari, bet ne kā senlietu apzinātāju.

Teorētiskās vēstures studijas Karls Georgs sāka, studējot un apzinot Livonijas Indriķa hronikas, īpašu uzmanību pievēršot vēstījumā aprakstīto vietu topogrāfijas noteikšanai. Pētniecības darba rezultātā viņš laida klajā rakstus par Autīnes pilskalnu, par Livonijas Indriķa nacionalitāti utt.

Arheologa biogrāfiskos apcerējumos tiek atzīmēts, ka izrakumiem viņš sācis pievērsties ar 1855.gadu, kad Praulienā nejauši atsedzis kādu skeletu. Tomēr nopietni pievērsties arheoloģijai K.G.fon Zīverss sāka tikai 1870.gados, kad pārcēlās uz Cēsīm. Viņa vadībā tika apsekota pāļu celtnu apmetne Āraišu ezera, senkapī Lielstraupē un Launkalnē, pie Burtnieku ezera atsegta «Zvejnieku» agrīnā apmetne, veikti izrakumi Riņņu kalnā utt. Grāfs Karls Georgs fon Zīverss atklāja un apzināja arheoloģisko izrakumu vietas, kuras ir aktuālas vēl šodienas zinātnē. Viņš bija autoritāte ne tikai Baltijā, bet visā Eiropā. Par to liecina grāfa zinātniskā sarakste un domu apmaiņa ar muzeju speciālistiem un atzītiem arheoloģijas zinātniekiem, pie kam ar pēdējiem dažkārt tika veikti kopēji izrakumi Latvijā. Karlam Georgam fon Zīversam nebija pēcnācēju, tāpat kā brāļiem, no kuriem izceļams Gotlobs Gustavs (1823-1907). Viņš ilgu laiku apsaimniekoja Praulienas muižu un pievērsās apkārtnes ļaužu izglītošanā. Grāfs fon Zīverss Praulienā daudz līdzekļu ziedoja vietējās skolas nodibināšanai, kura pastāv vēl šodien un tiek dēvēta viņa vārdā.

Gotlobs Gustavs fon Zīverss pēc nāves pārvests uz Mazsalacu. Viņš bija pēdējais pārstāvis no Vācu nācijas Svētās Romas impērijas grāfu nama pārstāvis, jo Tehtveri un Narvas līnijās paaudžu pēctecība aprāvās jau 18.gadsimta beigās.

Bauņu nams

Galma maršala, grāfa Karla fon Zīversa brālis Joahims Johans ar kuru viņš kopīgi pēc Ziemeļu kara kalpoja brīvkungam fon Tīzenhauzenam 1730.gadā precēja māsīcu Annu fon Zīversi. Pēc gada Rakverē piedzima viņu pirmais dēls, jau minētais Jakobs Johans, izcilais diplomāts un valstsvīrs, kurš tika iecelts Krievijas impērijas grāfa kārtā.

Drīz Joahims Johans atstāja brīvkunga fon Tīzenhauzena muižu pārvaldnieka dienestu un pārcēlās uz Vidzemi. Vispirms ģimene apmetās brāļa Karla Bērzaunes muižā, bet pēc tam pārcēlās uz Burtnieku novadu. 1744.gadā Krievijas ķeizariene Burtnieku ekanomijā apvienotās muižas bija dāvinājuši ģenerālim, grāfam Aleksandram Rumjancevam (1684-1749) un bijušais fon Tīzenhauzena īpašumu pārvaldnieks uzņēmās zināmo darbu. Pie tam pavisam netālu atradās brāļa vispirms Rencēnu, pēc tam Košķeles dzimtsmuižas, kā arī Valmieras un Rūjienas Lielā rentes muiža, kuru pārzināja tēvs.

Joahimu Johannu vairs neapmierināja tikai grāfa un brāļa muižu pārvaldnieka amats. Ar Karla finansiālo atbalstu, viņš sāka no Krievijā mītošā ģenerāļa atpirkt no Burtnieku centra attālākās muižas. 1747. gadā tika iepirkta Bauņu, kā arī Viķu muiža, kurai beidzās Johanna fon Rudena (Ruden) ķīlas īpašuma laiks⁴⁸.

Pie Burtnieku ezera esošie Bauņi kļuva par pamatmuižu Joahima Johanna fon Zīversa dibinātajam namam, kurš 18.gadsimtā ieguva plašus muižu īpašumus Valmieras un Cēsu apriņķos.

Paši Bauņi vēsturiskajos dokumentos parādās 17.gadsimta otrajā pusē, un muižas pirmsākumi saistās ar fon Šmelingu (Schmeling) dzimtu, kura Baltijā ātri izzuda, bet pastāvēja Pomerānijā un Prūsijā. 1624.gadā zviedru arklu revīzijas laikā minēta kāda Hartviha fon Šmelinga muiža, kura atradās vēlākās Bauņu vietā. Tur atradies arī kāds koka dievnams, kas bijis vecs un draudējis sabrukt. Iespējams, ka muižas pirmsākumi jāmeklē vēl agrāk, kad 1523.gadā Livonijas ordeņa mestrs Volters fon Pletenbergs (Plettenberg) Gosvinam fon Šmēlingam piešķīris kādu muižu Burtniekos ar zvejas tiesībām ezerā.

Bauņu īpašniekam Joahimam Johannam fon Zīversam nebija brāļa sabiedriskā rakstura īpašības. Viņš reizēm raksturots pat kā skarbs, kara laika notikumos rūdīts, bet taisnīgs vīrs, kuram nebija sveši arī savstarpējie konflikti. Par to liecina viņa nesaskaņas ar pusbrāli Dāvidu Reinholdu, kurš savā dienasgrāmatā pusbrāli ir attēlojis neticami negatīvi. Ļoti asas domstarpības izvērtās starp J.J.fon Zīversu Matīšu baznīcas mācītāju Jakobu Reinholdu Bušu (Busch). Bauņu muižas īpašnieks, būdams baznīcas patrons, apvainoja mācītāju incestā un atbrīvoja no amata. Atbrīvotais sludinātājs devas uz Pēterburgu, lai žēlotos ķeizarienei. Pārsteidzošā veidā Bušam izdevās tikt ar valdnieci un Joahimam Johannam fon Zīversam, pēc četrus gadus pārtraukuma bija jāatjauno darba saistības.

Bauņu muižas labvēlīgās ģimenes atmosfēras uzturētāja esot bijusi sieva Anna Magdalēna un, jo īpaši, bērnu audzinātāja no fon Ekermaņu dzimtas. Atmosfēru ģimenē spilgti raksturo kāds atgadījums. Bauņu īpašnieks Joahims Johans esot gribējis savu vecāko dēlu

Jakobu Johannu atdot Zviedrijas kara flotes stingrajai audzināšanai. Izmantodams apstākli, ka audzinātāja nebija muižā, viņš dēlu nosūtīja uz Rēveli, lai tālāk viņu pārceptu uz Skandināviju. Kad pārradās fon Ekermane un uzzināja notikušo, viņa sekoja zēnam pa pēdām un atveda viņu atpakaļ mājās, tā izglābjot Jakobu Johannu no nežēlīgās un brutālās flotes audzināšanas.

1742.gadā, kad Karls fon Zīverss Mēmelē sagaidīja Holšteinas hercogu Peteru, kambarjunkurs panāca, ka Holšteinas kancelejas padomnieka goda tituls tika piešķirts arī brālim Joahimam Johannam. Pēc gada, izsludinot Abo miera līgumu, viņš iegriezās Vidzemē pie brāļa un panāca, ka Jakobs Johanns vairs netika sūtīts uz Zviedriju, bet gan uz Pēterburgu, lai saņemtu galma aristokrātisko izglītību. Īpaši pateicīgs par paglābšanos no kara flotes dienesta Jakobs Johanns visu mūžu bija tantei – audzinātājai, un, savas varas laika zenītā, 1798.gada augustā viņš panāca, ka ķeizars Pāvils I piešķīra pulkvedim Antonam fon Ekermanim dižciltības diplomu⁴⁹.

Atgriežoties pie tēva Joahima Johanna, jāatzīmē, ka viņš augsti vērtēja askētisko luteriski-ētisko pasaules sapratni un rūpējās par vietējo Matīšu baznīcu, kuru dažkārt dēvē arī par Bauņu dievnamu. 1750.gadā viņš dāvināja Matīšu baznīcai skaistu Tērbatas cunftes meistaru darināto Svētā vakarēdiena kausu greznotu ar saviem iniciāļiem⁵⁰.

Baznīcā tika izveidotas dzimtas kapenes, kurās ne tikai apglabāja mirušos dzimtas locekļus, bet arī pārāpglabāja jau citās kapenēs guldītos radniekus. Kapenes iznīcinātas vēlākās baznīcas pārbūvēs un par sarkofāgu likteni nav ziņu.

1752. gadā Bauņu muižās īpašnieks Joahims Johanns fon Zīverss kopā ar brāli, Rencēnu muižas īpašnieku, brīvkungu Karlu fon Zīversu iestājās Vidzemes bruņniecības solā.

Bauņu īpašnieks Joahims Johanns centās nostiprināt savus zemes īpašumus, piepērkot vēl jaunas muižas. Iespēja radās 1750.gados, kad nomira Vecates īpašnieki.

Vecate bija daļa no kādreizējās Ates vakas no kuras tika izveidota valsts muiža. Zviedrijas karaliene Kristīne 1640.gados Ates muižu dāvināja de Labarem (de Labarre), bet pēc viņa īpašums piederēja valsts kancleram Akselam Uksenšernam (Oxenstierna) līdz gadsimta beigās atkal ieguva valsts īpašuma statusu.

1744.gadā Krievijas ķeizariene daļu no Ates ekanomijas zemēm, kuras tika nosauktas par Vecati, dāvināja Burtņieku grāfa Rumjanceva sievas radniekam, gvardes majoram Matvējevam. Majors jauniegūto dzimtmuižu tālāk pārdeva Vidzemes landrātam, pulkvedim Karlam Gustavam fon Patkulam (Patkull, 1686-1750), kurš līdzīgi kā fon Zīversi gadsimta sākumā bija nokļuvis gūstā un pārgājis Krievijas dienestā. Četrus gadus pēc pulkveža mira arī viņa sieva Johanna Šarlote fon Drentelne (Drenteln, 1696-1754) un jaunie mantinieki Vecati 1755.gadā pārdeva Joahimam Johannam fon Zīversam.

Ar grāfa Rumjanceva novēlējumu, sieva Marija Matvējeva, kā atraitnes daļu saņēma Vilzēnus, kuri pirms tam bija iegājuši kopējā Burtņieku ekanomijā. Pēc dažiem gadiem,

1756.gada 9.februārī atraitne no vīra mantoto muižu pārdeva Burtnieku pārvaldniekam Joahimam Johannam fon Zīversam. Pārdošanas līgums šodien glabājas Tartu Igaunijas Valsts vēstures arhīvā, un, kā jau minēts, dokuments ir apliecināts ar senāko fon Zīversu dzimtas ģerboņa zīmogu.

Vilzēnu muižas pirmsākumi meklējami 16.gadsimta beigās, tā saucamajos poļu laikos. Pēc 1624.gada ziņām, Polijas karalis piešķīris zemes Cēpēnu vakā (Zehpenschen Wacken) kādam ārstam. Pēc mediķa nāves īpašumu mantojis znots Francis Hass, kurš arī dzīvojis neilgi, jo pirmā īpašnieka meita, jau atraitnes statusā, muižu pārdod Oto fon Šmelingam, kuram jau piederējusi kāda muiža Burtniekos. Jaunais īpašnieks jauniegūto, bet attālo muižu nosaucis par Oto salu (Ottoholm), bet vietējie zemnieki līdz pat 1672.gadam muižu dēvējuši par Ādama salu, kad pēc vēsturnieka H. Endzelīna domām tā pārdēvēta par Vilzēniem.

Bauņu īpašnieks uz neilgu laiku vēl iegādājās nelielās Paipustes un Tediņu muižas, bet tā kā abi īpašumi atradās ezera pretējā krastā, tad zemju pārzināšana bija problemātiska un saimnieciskā lietderība niecīga. Abas muižas drīz tika izpārdotas.

Joahims Johans fon Zīverss no grāfa Rumjanceva meitas Marijas nopirka Seķus un Pučurģu, kuras viņa bija mantojusi pēc tēva nāves un īpašumu atdalīšanas no Burtniekiem. Pēc pirkšanas un pārdošanas darījuma abas muižas piederēja fon Zīversam no Bauņiem, un pēc tēva testamenta tās pārņēma dēls arī Joahims Johans.

Tomēr 18.gadsimta beigās Burtnieku ekanomijas centra mantinieks, slavenais ģenerālis Pjotrs Rumjancevs –Zadunaiskis (1725-1796) apstrīdēja māsas pārdošanas darījumu. Viņš uzskatīja, ka Pučurģa un Seķi pārdoti nelikumīgi, jo pirkšanas un pārdošanas procesā nav ievērotas viņa pirmpirkuma tiesības. Tiesa grāfa Rumjanceva prasību apstiprināja un darījums tika anulēts.

Cēsu Vēstures un mākslas muzejā glabājas kāds 1791.gada 18.decembra dokuments. Tā sastādītājs barons Johans Adolfs fon Ungerns-Šternbergs ar minēto dokumentu zvēresta vietā slepenpadomniekam (Jakobam Johannam) fon Zīversam un Rīgas maģistrāta prezidentam (Peteram Kristianam) fon Zīversam apliecina, ka viņu brālis, pulkvedis Joahims Johans fon Zīverss ir noraidījis ģenerāļa Rumjanceva kompromisa priekšlikumu. Ģenerālis bija izteicis iespēju pulkvedim fon Zīversam, neskatoties uz tiesas nelabvēlīgo lēmumu, paturēt arī turpmāk Pučurģu, bet viņam atdot tikai Seķu muižu.

Noraidījuma varbūtējs izskaidrojams iespējams meklējams naudas kompensāciju izmaksās, kuras grāfam bija jāatlīdzina fon Zīversam par viņa ieguldījumiem atgūtajās saimniecībās. Šajā laikā pulkvedis bija aizņemts ar Pēgles (Pöogle, Boecklerhof) muižu. Tā atradās atstatus no Burtniekiem Karksi draudzē Vilandes aprīņķī.

Pēgli vispirms bija iegādājies galma maršals Karls fon Zīverss, bet drīz to atdevis brālim, Bauņu muižas īpašniekam. 1766.gadā J.J.fon Zīverss pierobežas muižu pārdeva valsts padomniekam Ernstam Johannam fon Vinteram (Winter). Pēc padomnieka nāves, īpašumu pārņēma fon Vintera vienīgā meita Anna Helēne, kura bija precējusi Bauņu muižas īpašnieka dēlu pulkvedi Joahimu Johannu fon Zīversu.

Laulātajam pārim bija tikai dēls Peters Joahims, kurš mira jaunībā un meita, arī Anna Helēne, kura neveiksmīgi precējās ar Frīdrihu fon Etingenu (Oettingen). Pēc šķiršanās procesa Pēgles īpašniece Anna Helēne muižu novēlēja saviem nepilngadīgajiem bērniem, bet līdz viņu pilngadībai atbildība par īpašumu bija jāpatur tēvam, pulkvedim Joahimam Johannam fon Zīversam.

Atgriežoties pie notikumu hronoloģiskās secības un vispārējiem notikumiem dzimtā jāizceļ 1770.gads, kad nomira Bauņu muižas īpašnieks, Holšteinas kancelejas padomnieks Joahims Johanns fon Zīverss. Pēc viņa novēlējuma; vecākais dēls Jakobs Johanns saņēma

Bauņu un Viķu muižas, Joahims Johanns mantoja vēlāk apstrīdētās Pučurgas un Seķu muižas, Karls Eberhards pārņēma Vecati un jaunākais dēls Peters Kristians, kurš tēva nāves laikā nebija sasniedzis pilngadību, mantoja Vilzēnus.

Meitas Anna Magdalēna (1748-1790) un Marija Helēne (1751-1782) saņēma naudas kompensācijas.

1770.gadā Vidzemē no brāļiem uzturējās tikai Karls Eberhards un Joahims Johanns, jo Vilzēnu mantinieks Peters Kristians vēl studēja Leipcīgā un Jakobs Johanns strādāja Krievijas valsts pārvaldē par Novgorodas gubernatoru.

Bauņu mantinieks dienestu Krievijas civilajā pārvaldē uzsāka 1744.gadā, kā Ārlietu kolēģijas junkurs un Pēterburgā dzīvoja pie tēvoča Karla fon Zīversa. Darbā viņš parādīja izcilas dotības svešvalodās, kā arī prasmi veikli sastādīt un kodēt oficiālos dokumentusvēstules, bet jo īpaši jaunais ierēdnis izcēlās ar savu glīto rokrakstu. Vēlāk pats Jakobs Johans jokodams apgalvoja, ka par savu veiksmīgo ierēdņa karjeru viņām jāpateicas rokrakstam, kuru īpaši patīcis lasīt visām trim ķeizarienēm.

1748.gadā viņš tika nozīmēts par sekretāru pie Dānijas sūtņa Johanna Albrehta fon Korfa. Pirms darba ārlietās J.A.fon Korfs bija Pēterburgas zinātņu akadēmijas prezidents, dibināja Ģeogrāfijas departamentu, organizēja Sibīrijas izpēti ekspedīcijas, izdeva Krievijas ģeogrāfisko atlasu un veicināja Mihaila Lomonosova zinātniskos pētījumus. Strādādams Kopenhāgenā J.J.fon Zīverss daudz vērtīgu atziņu aizguva no sūtņa, kā arī no pašiem dāņiem. Dānijā 1740.gados bija daudz progresīvu vēsmu, valstī risinājās finansu ministra Bernstofa (Bernstorff) reformas, slavas zenītā bija dzejnieks Holbergs. Jaunais septiņpadsmit gadu vecais sūtniecības sekretārs Dānijā varēja iepazīt arī Vācijas tā laika progresīvo rakstniecību.

Pēc gada jaunais ierēdnis tika nosūtīts darbā uz Angliju, kura 18.gadsimta otrajā pusē bija politiski un saimnieciski progresīvākā valsts Eiropā. Lielbritānijā Jakobs Johans pavadīja septiņus gadus. Šajos gados viņš sekoja līdzi Anglijas politisko partiju cīņām parlamentā, iedzīvotāju ielu demonstrācijām, avīžu kritiskajām publikācijām, kā arī iepazīna Šekspīru un citus britu literātus, apbrīvoja parkus, iepazīdams dārzu arhitekta Viljama Kenta daiļradi utt. Viss redzētais un dzirdētais atstāja neizdzēšamu iespaidu uz jauneklā pasaules uzskatu un vienmēr ar cieņu un pietāti Jakobs Johans fon Zīverss atcerējās Anglijā gūtos sabiedriskās dzīves iespaidus. Ne velti Rūjienas mācītājs Gustavs Bergmanis, pat jau gadsimta beigās, dēvēja Bauņu muižas īpašnieku par lordu.

1756.gadā Eiropā izcēlās Septiņgadu karš un jaunais sūtniecības sekretārs tika mobilizēts Krievijas armijā. Viņam piešķīra majora dienesta pakāpi un nozīmēja pildīt kāda divizionā kvartīrmeistara pienākumus. Jaunais virsnieks piedalījās kaujās ar Prūsiju pie Grosjegeordorfas un Corndorfas, kā arī atradās Kolbergas aplencēju vidū un tikai laimīga apstākļu sakritība glāba viņa dzīvību.

Tomēr drīz Jakobs Johans fon Zīvers tika pārcelts uz armijas ģenerālštābu, jo galvaspilsētā nepieciešami bija viņa lakoniskie un saprotamie ziņojumi un izklāsti par stāvokli frontē.

1758.gadā viņš pat tika personīgi izsaukts uz Pēterburgu, lai sniegtu ziņojumu par Silēzijas kara gājieni un raksturotu ģeneralitātes savstarpējās attiecības.

Savdabīgi, ka 1758.gadā Pēterburgas galma portretists P.Rotāri darināja ģenerālštāba virsnieka portretu, kuru arī signēja ar savu parakstu un gada skaitli. Pārsteidz, ka portretā nav redzams 27 gadu vecs armijas štāba virsnieks militārajā formā, bet gan zēns pāža ietērpā. Gandrīz ticami, ka mākslinieks Jakobi Johannu bija redzējis zēna gados, kad tas kā pāžs, iespējams, pavadīja tēvoci Karlu fon Zīversu 1740.gadu Eiropas diplomātiskajās misijās. Darbs vizītes laikā iespējams netika pabeigts, bet tas izdarīts māksliniekam ierodoties Pēterburgā. 1758.gadā abām personām tiekoties, portrets parakstīts un pasniegts fon Zīversam.

Glezna pirms II pasaules kara piederēja grāfiem fon Zīversiem no Varas muižas un atradās viņu Tērbatas pilsētas namā Dārza, tagad Vanemuines ielā 21. Par to liecina senču galerijas portretu apraksti. Nams kara laikā ir gājis bojā, bet gleznas izglābtas vai daļēji izglābtas, par to liecina ne tikai autora paraksts, bet arī sakritība, portrets 1862.gadā Drēzdenē restaurēts.

Jakobs Johans fon Zīverss pēc kara demobilizējās ģenerālmajora militārajā rangā ar valsts nozīmētu mēneša algu. Lai atpūstos no pieredzētajām kara šausmām, viņš devās ceļojumā uz Itāliju. Pēc tam viņš ilgstoši uzturējās pie tēva Bauņos, kamēr jaunā Krievijas ķeizariene Katrīna II, apciemojot Vidzemi, pārlicināja ārlietu kolēģijas ierēdni atgriezties Krievijas valsts civilajā dienestā.

1764.gada aprīlī Katrīna II nozīmēja J.J. fon Zīversu par Novgorodas gubernatoru. Jaunā valdniece minētajai ierēdņu kategorijai pievērsa lielu uzmanību, jo viņa gribēja panākt, ka nākotnē palielinās gubernatoru izpildvara un neatkarība no citām valsts ierēdņu kolēģijām. Katrīna II vēlējās, ka gubernators kļūtu par valsts vietvaldi, kurš strādātu tiešajā senāta pakļautībā, tātad par darbu atskaitītos arī ķeizarienei.

Novgorodas guberņa bija viena no lielākajām impērijā. Tās robežas pletās no Zviedrijas un Ziemeļu ledus okeāna līdz Polijai, no Ingermanlandes līdz Tverai. Minētā apgabala gubernators praktiski atbildēja par Krievijas novadu stāvokli visā rietumu pierobežā. Jakobs Johans fon Zīverss apceļoja visu pārvaldes apgabalu, panākot, ka guberņā ievieš vairākus progresīvus jauninājumus, kurus viņš bija iepazinis Eiropā. Tā piemēram lauksaimniecībā, lai uzlabotu zemnieku materiālo stāvokli, sāka nodarboties ar kartupeļu audzēšanu, finanšu sistēmā nodibināja asignāciju bankas, mazinot nepieciešamību pēc metāla naudas un sašaurinot tās apgrozību, pāraudzināšanas un darba iestādēs aizliedza fiziskās spīdzināšanas metodes utt.

Novgorodas guberņā aktuāla bija ceļu komunikāciju sistēmas izveide. Sauszemes ceļi bija maz un sliktā stāvoklī, bet to ieviešana dārga. Finansiāli izdevīgāk šķita izveidot ūdens ceļu satiksmi, kura apvienotu valsts ziemeļus un dienvidus, tāpēc gubernatora vadībā tika atjaunota kanālu izveidošana un slūžu celtniecība. Pēc grāfa Burharda Kristofa fon Minniha (Münlich) apcietināšanas, minētais darbs valstī bija apstājies, bet kādreiz izveidotās ierīces nolaistas vai pat nopostītas.

1766.gada beigās par teicamu darbu Jakobs Johans fon Zīverss tika apbalvots ar Svētās Annas ordeni, un 1770.gadā viņam piešķīra ģenerālleitnanta militāro dienesta pakāpi.

1775. gadā tika pieņemts jaunais vietvaldības likums, bet fon Zīverss, kā viens no likuma autoriem, iecelts par Novgorodas un Tveras ģenerālgubernatoru, kā arī apbalvots ar Svētā Aleksandra Ņevska ordeni.

1777.gadā Jakobs Johans fon Zīverss saņēma vēl Pleskavas ģenerālgubernatora pilnvaras un visi Krievijas rietumu apgabali atradās viņa pārvaldē.

Maskavā Tretjakova gleznu galerijā uzglabāts 1779.gada Jakoba Johanna fon Zīversa portrets. Tā autors ir Krievijas galma gleznotājs Dmitrijs Levickis, kurš bija slavens ar ievērojamu personību parādes portretiem. Tāpēc reizēm tiek izteiktas šaubas par portretētās personas identitāti J.J.fon Zīversam, jo attēlotajam vīrietim nav redzami gubernatoram piešķirtie ordeni un viņam nav ģenerālleitnanta mundiera, bet šaubas noraida D. Levicka signatūra un darba pirmatnējais nosaukums⁵¹.

1781. gada vasarā fon Zīverss no ģenerālgubernatora amata aizgāja. Viņš tika nozīmēts par Krievijas valsts slepenpadomnieku un pārcēlās uz Bauņu muižu. Pārmaiņām bija vairāki iemesli. Viens no tiem bija pārmaiņas galvaspilsētas valdošajā sabiedrībā. Pēterburgas

galmā, kuru J.J.fon Zīverss reti apmeklēja, sakarā ar aizņemtību darbā, pret ģenerālgubernatoru izveidojās nelabvēļu grupa ar Katrīnas II favorītu kņazu Grigoriju Potjomkinu priekšgalā. Minētās grupas iespaidā ķeizariene dažkārt sāka pieņemt gubernatoram netīkamus lēmumus.

Citam iemeslam bija personīgs raksturs. 1781.gadā Jakobs Johans fon Zīverss izšķīrās ar ķeizarienes galma dāmu, grāfieni Elizabeti fon Zīversu, jo darbā rosīgajam ģenerālgubernatoram galvaspilsētas dīkā un izlaidīgā galma dzīve bija sveša un nepieņemama. Savukārt viņa sieva šādu dzīves veidu bija iecienījusi un negrasījās to mainīt ar it kā garlaicīgo uzturēšanos provincē pie darba pārņemtā vīra. Sekoja savstarpēji apvainojumi, galma dāma pārmeta vīram par novēršanos no galvaspilsētas izklaidēm, kuras rosinot savstarpējos kontaktus un veicinot karjeras ātrāku augšupeju. Nepanākot saskaņu, grāfiene Elizabete fon Zīversa precējās atkārtoti ar kņazu Nikolaju Putjatinu, un jaunā ģimene kopā meitu Benedikti (1773-1799) aizceļoja uz Vāciju.

J.J.fon Zīverss ar meitām Katarīnu un Elizabeti (1776-1865) atgriezās Vidzemē, saņemot no ķeizarienes muižas Krievijā un ievērojamu naudas prēmiju, lai lauku dzīves vienkāršībā rastu mierinājumu un harmoniju.

Kā ķeizarienes uzticības persona un slepenpadomnieks, bijušais gubernators 1780.gados saņēma dažus valdnieces uzdevumus. Tā 1783.gadā, pēc troņmantinieku skolotājas Sofijas Elizabetes fon Bekendorfas nāves, Katrīna II. norīkoja Jakobu Johannu fon Zīversu kopā ar Vidzemes ģenerālgubernatoru Georgu fon Braunu (Browne) atrast viņas mazbērniem audzinātāju.

Atbildīgākais uzdevums Bauņu īpašniekam bija 1786.gada dokumentu paketes sagatavošana, lai noteiktu Vidzemes jaunās robežas, t.i. viņš pārraudzīja Kurzemes hercogistes Slokas apgabala pievienošanas dokumentācijas sagatavošanu⁵².

Jakobs Johans fon Zīverss tika ievēlēts arī par Vidzemes landrātu un bieži vien viņam bija jābrauc uz Rīgu, lai piedalītos lantāgu sēdēs. Ap 1785.gadu Rīgā darbu uzsāka arī jaunākais brālis Peters Kristians, kurš bija pabeidzis Vācijas studijas un strādāja gubernas vietvaldības pārvaldē.

Abi brāļi, kuru starpā valdīja vissirsnīgākās attiecības, šajos gados bija aizņemti ar mantoto muižu kompleksu apbūves ierīkošanu. Līdera loma, protams, šajā jomā piederēja vecākajam Jakobam Johannam. Kā atzīmēja laika biedri, jau 1782.gadā Bauņu muižā tapa iespaidīga celtne. Bauņos pie bijušā gubernatora viesojās viņa kādreizējie padotie, ūdens ceļu inženieris (Wasserbaumeister) Gerhards (Gerhard), slūžu meistars Svensons (Schwenzon) u.c. Gan Bauņos, gan vēlāk arī Vilzēnos izveidojās samērā sarežģīta kanālu un zivju dīķu sistēma, kas liecināja par kopējām plānojuma idejām, bet paveiktā darba apjomi un dažādas finansiālās iespējas tomēr kompleksus atšķīra.

Bauņu kungu māja, kuras celtniecība 1780.gadu beigās ir noslēgusies, pēc aprakstiem, bijusi pati grandiozākā visā apkārtnē gan ar ēku, bet jo īpaši ar apkārtnes un pieguļošā parka lielumu, un kopējo harmoniju. Diemžēl kompleksa un atsevišķu celtnu plānojums un paveikto darbu dokumentācija nav saglabājusies.

Vienīgi lasāms, ka laikā, kad Bauņu īpašnieks vēl bija Tveras ģenerālgubernators, viņa pārzinātajā pilsētā tika veikti plaši apbūves darbi. Tajos piedalījies J.J.fon Zīverss aicinājis arhitektus no Baltijas un viens no tiem bijis kurzemnieks Zeidels (Seydel). Tomēr ziņas par Krievijas darba spēka piesaisti Bauņu muižas celtniecībā nav atrodamas.

Arhitekts Heincs Pīrangs (Pirang) grāmatā «Das baltische Herrenhaus» ir apliecinājis, ka kungu māja celta ap 1780.gadu. Autors vadījies no J.K. Broces 1800.gada zīmējuma, kur redzamas pirmatnējās jumta un apdares formas. 19.gadsimtā ēku tā laika īpašnieki pārbūvēja, bet šodien bijusi celtne atrodas drupu stāvoklī un tikai nosacīti tā ir apdzīvojama.

Fiziskā darba lielais apjoms, lai pārveidotu muižas apkārtni un izveidotu parku, ir veicinājis parādīties daudziem fantastiskiem nostāstiem. Versija par sveša darbaspēka ievešanu, protams, nav izslēdzama, jo arhīvos nav materiālu par vietējo zemnieku vervēšanu Bauņu muižas zemes darbos. Tur atrodamas liecības tikai par atsevišķu profesiju speciālistu kā dārznieku, grāmatvežu u.c. algošanu. Iespējams, ka tika ievesti sezonas strādnieki no J.J.fon Zīversa Krievijas muižām, kuras viņam aizejot no valsts dienesta, dāvināja Katrīna II.

Vairāk zināms par fon Zīversa personīgajām un sabiedriskajām aktivitātēm. Pats būdams aizrautīgs dārzkopis, viņš sarakstījis ar daudzām selekcijas audzētavām, daudz sēklu muižas koku skolai tika atsūtītas pa pastu. Pateicoties tai, muižas parkā ieviesa daudz eksotisku koku kā Amerikas valrieksti, akācijas u.c., bet jo īpaši lapegles. Tās šodien varētu pat nosaukt par grāfu Zīversu dzimtas atpazīšanas zīmi, jo ne tikai Bauņos, bet arī Varas muižā, kur Peters Kristians pavadīja mūža nogali, jau iztālēm ir saskatāmas pagājušo gadsimtu lapegļu alejas.

Jakobs Johans fon Zīverss kā apgaismības pārstāvis neapmierinājas tikai ar apkārtnes izdaļošanu, bet pievērsās ļaužu vispārējai izglītošanai. Pēc Novgorodas guberņas parauga, muižā viņš apmācīja zemniekus kartupeļu audzēšanā un mudināja tos pievērsties dārzkopībai. Ik gadu no Bauņu dārza skolas apkārtnes zemniekiem tika atvēlēts zināms skaits augļu koku stādu, lai tuvīnos pagastos ieviestos jaunā ražošanas nozare. Lai celtu piena lopkopību, muižas plašajiem laidariem iepirka uzlabotās Anglijas liellopu šķirnes, bet to uzturēšanai bija nepieciešama augstvērtīga barība. Tādēļ muižas tīrumi tika apsēti ar tad vēl samērā pasvešo āboliņu, kura uzlabošanai Bauņos izveidoja izmēģinājumu un selekcijas lauciņus.

Muižas īpašnieks rūpējās par meitu audzināšanu, lai viņas izaugtu par sabiedrības dāmām. Tika pieņemta guvernante no Francijas. Jaunajām mantiniecēm tēvs organizēja mācību

stundas, kuras varēja apmeklēt arī apkārtnes ļaužu bērni. Lai veiktu šos pasākumus, uz Bauņiem bieži uzaicināja māksliniekus un zinātniekus, kuri labprāt arī viesojās muižā, jo tās bibliotēkā, kuru ar sapratni un rūpību bija komplektējis nama tēvs, viņi varēja papildināt savas zināšanas. Nesen Rundāles pils muzeja fondos ienāca angļu dabas zinātnieka Filipa Millera (Miller) 1769. gada enciklopēdijas «Allgemeines Gärtner =Lexicon» trīs sējumi vācu valodā ar grāfa Jakoba Johanna fon Zīversa bibliotēkas ekslibri.

Muižas dzīves lietišķajā ikdienā domāts tika arī par atpūtu, bet arī tā tika pakļauta vispārējai izglītībai. Vasarā pils parkā, bet ziemā periodā iekštelpās bieži tika muzicēts. Speciāli minētajam nolūkam muižā izveidoja vietējo ļaužu muzikālo kapelu, kurā piedalījās apdāvinātākie apkārtnes iedzīvotāji. Viens no biežākajiem viesiem Bauņos bija latviešu tautas folkloras vācējs un grāmatu izdevējs Gustavs Bergmanis (Bergmann, 1749-1814), kurš piecus gadus (1779-1784) strādāja par mācītāju Mazsalacā līdz pārcēlās uz Rūjieni.

1790.gadā notika vecākās meitas Katarīnas kāzas ar ģenerāli Karlu Johannu fon Gincelu (1741-1816), bet 1792.gadā apprecējās arī jaunākā Elizabete ar Berendu Johannu fon Ikskilu (1762-1827). Arī jaunākās meitas līgavainis tēvam bija pazīstams. Jauno virsnieku no Drabežu muižas fon Zīverss bija iepazinis viesojoties pie brāļa Cēsīs. Berenda Johana tēvs Gothards Vilhelms bija miris, kad zēnam bija piecpadsmit gadu. Māte, ieceļotāja no Austrumprūsijas, pēc dažiem gadiem precējās atkārtoti ar Johannu Magnussu fon Bremzenu (Brömsen) un dzīvoja Drabežos. Viss liecināja, ka Berendu Johannu gaida nedroša virsnieka karjera, bet 1789.gadā, neatstājot pēcnācējus, nomira viņa bagātais tēva brālis, un jaunais leitnants vienā naktī kļuva par vienu no ietekmīgākajiem Igaunijas muižniekiem.

Pēc meitu precībām Jakobs Johanns fon Zīverss no jauna pieteicās Krievijas valsts dienestā. Ķeizariene, izmantojot viņa bijušo diplomātiskā dienesta pieredzi, nozīmēja Bauņu īpašnieku uz Poliju. Tur viņam bija jāveic Krievijas impērijas sūtņa pienākumi. Darbs nebija viegls, jo Polijā risinājās valsts sadalīšanas politiskie un militārie procesi. Sūtņa pienākumu izpildi sarežģīja Krievijas valdības nenoteiktība. Sūtnim bija jāveic vidutāja loma starp impērijas kaujinieciskajiem militāristiem, kuri sadarbojās ar patvaļu mīlošiem ierēdņiem no vienas puses un vietējo iedzīvotāju nemieriem no pretējās nometnes.

1796. gadā bijušais Polijas sūtnis tika nozīmēts darbā uz Krievijas senātu, kur Jakobs Johanns fon Zīverss vadīja un atbildēja par bāriņtiesu lietām.

1798.gada 1. janvārī jaunais Krievijas valdnieks, ķeizars Pāvils I apbalvoja jau sirmo senatoru ar impērijas augstāko apbalvojumu Svētā Andreja krustu, kurš rotāts ar briljantiem un pēc dažiem mēnešiem iecēla viņu Krievijas impērijas grāfa kārtā.

Grāfs Jakobs Johanns fon Zīverss bija sasniedzis savas sabiedriskās un politiskās karjeras augstāko punktu. No minētā laika Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā ir saglabāts senatora parādes tērps un zobens. Grāfa tērpu 1889. gadā, pārdodot trīs medaļas

vairāksolišanā, nopirka bijušais Rīgas Doma muzejs un tas skatāms 1990.gada Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja albumā⁵³.

Pēc 1798.gada tapis arī Austrijas gleznotāja Jozefa Grasī (Grassi) portrets, kurš glabājas Valsts Ermitāžā Pēterburgā un ir publicēts 2003.gada izdevumā «Геральдика России»⁵⁴.

Latvijas izdevniecību darbos glezna nav publicēta, bet gleznotāja Grasī darbs vairāk pazīstams pēc mākslinieka Karla Augusta Zenfa (Senff) gravīrām. 18.gadsimta beigās grāfu Jakobi Johannu fon Zīversu gleznoja arī vietējais Baltijas mākslinieks Francis Gerhards Kūgelgens (Kügelgen), bet par portreta turpmāko likteni nav ziņu. Saglabājušās vienīgi Džeimsa Volkera (Walker) gravīras, kuras veidotas pēc F.G.Kūgelgena portreta un viena no tām glabājas Ārzemju mākslas muzejā Rīgā.

1800.gadā grāfs Jakobs Johans fon Zīverss no Krievijas valsts dienesta aizgāja un atgriezās nesen uzceltajos Bauņos. Šajā laikā tapis arī Johanna Kristofera Broces muižas kungu ēkas zīmējums. 1802.gadā vecākās meitas vīrs, ģenerālis fon Gincels iegādājās Ākres muižu un Katarīnas ģimene apmetas jaunajos īpašumos.

1805.gadā Bauņu īpašnieks iegādājās netālu no Salacas iztekas esošo Košķeles muižu, lai fon Zīversi saglabātu dzimtas seno īpašumu.

Mūza pēdējos gadus grāfs pavadīja bieži apciemojot savas meitas, kuras dzīvoja savos īpašumos Vana Vigalā un Ākrē. Jakobs Johans fon Zīverss nomira 1808. gada vasarā. Viņa izvadīšana no Matišu baznīcas uz Bauņu muižas Jēkaba kalniņu izvērtās par plašu bērū procesiju. Muižas parkā jaunā kapa vieta tika izmeklēta tamdēļ, ka kopš 1773.gada spēkā bija stājies likums par aizliegumu apglabāt Vidzemes dievnamos.

Pēc neilga laika grāfa meitas jaunajā kapu kalniņā uzstādīja tēvam pieminēkli, bet tas sen jau nopostīts. Jēkaba kalniņā šodien redzams vairs tikai 1902.gada akmens obelisks fon Gincela sievai.

1790.gados J.J. fon Zīverss panāca, ka abas viņa mantotās muižas Bauņi un Viķi tika sadalīti divos patstāvīgos īpašumos. No Bauņu īpašumiem atdalīja Mīlīti, bet no Viķiem nošķīra Elizabetes muižu, kuru 1790.gados ieķīlāja Rīgas galma tiesas darbiniekam Karlam Frīdriham fon Zīversama (1761-1823), kurš no Holšteinas bija atgriezies Vidzemē. Elizabetes muiža atradās netālu no Iģes upes ietekas Salacā un 19.gadsimtā tā tika sadalīta starp Viķiem un Stāberģi, bet Mīlīte savu bruņniecības muižas statusu saglabāja līdz pat 1920.gadu Latvijas valsts agrārājam reformai.

Pēc grāfa testamenta, vecāka meita Katarīna fon Gincele saņēma Bauņu un Viķu muižu centrus, kā nesen iegūto Košķeli, bet jaunākā meita Elizabete fon Ikskile Mīlītes un Elizabetes muižas.

Vecates nams

1770.gadā Vecates muižu pārņēma, majors Karls Eberhards fon Zīverss. Pēc diviem gadiem jaunais muižas īpašnieks precēja brīvkundzi Martu Juliannu fon Mengden (Mengden, 1748-1837). Kāzu ceremonija notika brīvkunga fon Mengdena muižā, jo Vecates apbūves komplekss 18.gadsimta beigās nebija pietiekami reprezentabls.

18.gadsimta vidū pārāk īss bija landrāta fon Patkula muižas pārvaldes laiks, lai Vecatē uzceltu muižas apbūvi. Pēc 1756.gada, kā iespējams secināt no ierakstiem Mazsalacas baznīcas grāmatā, Joahima Johanna fon Zīversa jauniegūtajā muižā tika iemitināti attāli radnieki. Savukārt Rīgas galma tiesas 1783.gada materiāli rāda, ka Vecates muižas pirkšanas un pārdošanas darījums juridiski nav bijis nevainojams, jo landrāta fon Patkula mantinieki izvirzīja jaunajiem īpašniekiem pretenzijas⁵⁵.

Mērķtiecīgu nepārtrauktību Vecates muižas centra iekārtošanā izjauca arī apstākļi, ka 1777.gadā K. E. fon Zīverss iegādājās arī Cēsu pils muižu.

Par Karla Eberharda sākotnējo tieksmi iekārtoties uz patstāvīgu dzīvi Vecatē liecina viņa pārorientācija no dzimtās Bauņu baznīcas uz Mazsalacas draudzes dzīvi. Mazsalacā līdz pat 1790.gadam, kristīti Vecates īpašnieka pēcnācēji, kaut gan 1776.gadā ieraksti apraujas ar paskaidrojumu, ka pilsētas apvidū izcēlušās slimības. Šajā laikā Karla Eberharda bērni kristīti Cēsīs, bet 1782.gadā atkal atjaunojas ieraksti Mazsalacas baznīcas grāmatā. 19. gadsimta sākumā K.E.fon Zīverss Salacas krastos izveidoja arī Vecates grāfu nama kapenes, kurās dzimtas pārstāvji apglabāja piederīgos līdz pat 20. gadsimta sākumam.

1780.gados, kad Bauņos noritēja muižas parka un ēku kompleksa izveide, tika iestādīta arī iespaidīgā Bauņu Vecates lapegļu aleja. Tomēr 18.gadsimta beigās ziņas par Vecates kungu mājas celtniecību nav. Vēsturnieka K.L.Blūma darbā par grāfu Jakobu Johannu fon Zīversu citētas vēstules, kuras vēsta, ka Cēsīs bijušas masku balles ar 185 deju viesu piedalīšanos, bet pašā pilī noticis sarīkojums ar astoņdesmit dalībniekiem, bet nekad sarīkojumu sakarā nav minēta mantotā Vecates muiža⁵⁶.

1796.gadā Cēsu pilī notika arī Karla Eberharda meitas Annetes (1776-pirms 1846) kāzas ar kolēģijas asesoru Johannu Heinrihu fon Veisu (Weiß) no Jāņmuižas.

Vecate 18.gadsimta beigās bija ieguvusi tādu kā vasaras, medību un zvejas muižas statusu, kuru pārzināja ekonoms – amtmanis.

Rakstā jau tika minēts, ka 1800.gadā muižā mira īpašnieka tēva brāļa, Somija tiesneša Eberharda fon Zīversa meita.

1807. gadā, pēc vīra fon Veisa nāves, uz Vecati pārcēlās Karla Eberharda meita Annete. 1809. gadā atrainei muižā nomira vienīgā meita, kuru pēc tam tika pārvesta uz Cēsīm un apglabāta fon Veisu dzimtas kapenēs.

1823.gadā Vecatē nomira attāla īpašnieka radniece Filipīne Henriete fon Kelere (Köhler), kura bija Podzēnu muižas īpašnieka, pulkveža Jakoba Kristiana fon Zīvers (1761-1809) atraitne.

Muižas apkārtnes samērā lielā neapdzīvotība, kas veicināja medības mežos un laukos, sekmēja Vecati izmantot atpūtai. Jāatzīmē, ka medību sports tajos laikos dažkārt bija pat bīstams. Jau daudzkārt pieminētajā baznīcas grāmatas dokumentā rakstīts, ka 1820.gada aprīli purvā, kas atrodas pie «Rīmeiku» mājām, medībās noslīcis 37 gadus vecais pulkvežleitnants grāfs Oto fon Zīvers (1782-1820), kurš pēc tam arī Mazsalacā apbedīts.

Tā bojā aizgāja viens no Georga Fridriha Parota (Parrot) audzēkņiem. Nākamo Tērbatas universitātes rektoru 1795.gada pavasarī uzaicināja būt par mājskolotāju Vecates īpašnieka jaunākajiem dēliem Oto Vilhelmam un Aleksandram Reinholdam (1786-1814). Abu zinātnieka apmācīto brāļu, grāfu fon Zīversu dzīves gājumi bija neilgi. Jaunākais Aleksandrs Reinholds nenodzīvoja pat trīsdesmit gadus, tomēr paguva jauneklā gados apmeklēt Getingenes un Tērbatas universitātes, pie kam pēdējā ieguva pat filozofijas doktora grādu.

Tomēr kā apliecina Rundāles pils arhīva dokumenti, kurus kopiju veidā muzeja darbinieki saņēma no fon Hoiningenu-Hīnes (von Hoyningen gen. Huene) dzimts arhīva, tad pirms 1820.gada Vecates pirmais mantinieks, grāfs Karls Eberhards fon Zīvers ir uzcēlis jaunu kungu māju. Tā redzama arī vēl šodien, bet atrodas avārijas jeb drupu stāvoklī.

Pēc tēva nāves jaunuzcelto muižu mantoja Johanns Georgs (Jegors) fon Zīvers (1778-1827). Pirmās ziņas par nākamo Pēterburgas inženiertehniskās skolas direktoru un dibinātāju no 1806.gada. Dikļu baznīcas grāmata vēsta, ka 1806. gada kolēģijas padomnieks, grāfs Georgs Joahims (?) fon Zīvers 16.martā precējās jaunkundzi Šarloti Doroteju fon Tīzenhauzeni (1782-1808)⁵⁷.

Jaunlaulātie savu neilgo kopdzīvi pavadīja Pēterburgā un Šarlotes Dorotejas mirstīgās atliekas uz Mazsalacu netika pārvestas.

1812.gada kara laikā Johanns Georgs pulkveža militārajā rangā dienēja Krievijas I Rietumu armijas (firsta Vitgešteina, Wittgestein) I. korpusa štābā. Firsta Vitgešteina armijas galvenais uzdevums bija aizsargāt Pēterburgu un atturēt franču vienības no iebrukuma Baltijā. Štāba pulkvedis fon Zīvers atbildēja par karaspēku vienību inženiertehniskajiem jautājumiem. Viņš pārzināja ceļu komunikāciju sagatavošanu I. korpusa apakšvienību uzbrukuma vai atkāpšanās virzienos. Grāfa Zīvers vadībā notika tiltu būve⁵⁸.

Karu pulkvedis fon Zīvers pabeidza jau kā inženiertehnisko karaspēku daļu ģenerālleitnants un miera laikos turpināja nodarboties ar tehniskajām inženierzinātnēm.

1817.gada grāfs Georgs Johanns fon Zīvers precas atkārtoti ar Emīliju (Olgu) fon Krīdeneri (Krüdener, 1793-1863) un uzturas Pēterburgā, kur atrodas viņa darba vieta.

Par nopelniem valsts labā grāfam Johannam Georgam fon Zīversam tika piešķirts civilais slepenpadomnieka statuss un vairākas muižas Krievijā no kurām visievērojamākā bija 1820.gadā piešķirtā Georgijevska netālu no Pēterburgas.

No 1817. gada līdz pat nāvei ģenerālis bija Pēterburgas Svētā Pētera evaņģēliski luteriskās baznīcas patrons. 1910.gadā, kad Pēterburgas draudze svinēja savu divsimt gadu jubileju, grāfa fon Zīversa kādreizējā darbība tika ļoti atzinīgi novērtēta.

1821. gadā, pēc Vecates muižas mantošanas, Pēterburgas evaņģēliski luteriskās baznīcas patrons sāka pievērst uzmanību arī Mazsalacas baznīcai. Pēc gada Vidzemē viņš kristīja meitu Šarlotti Elizabeti (1824-1899)⁵⁹.

Mūža pēdējos gadus grāfs Johanns Georgs fon Zīverss turpināja strādāt galvaspilsētā. Viņš dibināja inženiertehnisko skolu un kļuva par tās pirmo direktoru, bet atpūtas brīžos uzturējās Georgijevskas muižā.

1827.gada 18.jūnijā Vecates īpašnieks nomira, bet nākošā gada 1.augustā ģenerālleitnanta, grāfa fon Zīversa mirstīgās atliekas tika pārvestas un guldītas tēva izveidotajās dzimtas kapenēs Salacas krastos.

Atraitne Emīlija fon Krīdenere pēc bērēm dažus gadus, domājams, bija uzturējusies Vecatē, jo Georgijevskas muižu pie Pēterburgas viņas uzdevumā pārzināja māsas Annas vīrs Valdemārs fon Krīdeners.

1832. gadā Mazsalacas baznīcas grāmatā atzīmēts, ka minētā gada 22.februārī pilsētas kapos apglabāts 1831.gadā mirušais Valdemārs fon Krīdeners. 1830.gados, domājams, ģenerāļa, grāfa fon Zīversa atraitne ar bērniem pārceļas uz Pēterburgu, bet 1863.gadā viņa ir pārvesta un apglabāta blakus vīram Mazsalacā.

Vecati mantoja ģenerāļa vienīgais dēls Nikolajs Karls (1826-1910), kurš visu mūžu pavadīja Pēterburgas galma dienestā un ieņēma augstos kambarkunga, slepenpadomnieka un visbeidzot arī galma meistara amatus. Dzīves laikā viņš ievērojami paplašināja no tēva mantotos īpašumus, iegādājoties vairākas muižas pie Pēterburgas un Somijā. Tomēr galvenokārt viņš uzturējās galvaspilsētas tuvumā esošajā Georgijevskā un pildīja Jamburgas apriņķa muižniecības maršala pienākumus.

N.K. fon Zīverss, kaut arī dzīvoja Krievijā, līdzīgi tēvam, ģenerālim fon Zīversam bija aktīvs luterānis. Jau minētajā Pēterburgas Svētā Pētera draudzē galma meistars astoņus gadus pildīja baznīcas padomes prezidenta pienākumus.

1907.gadā grāfs Nikolajs Karls fon Zīverss atteicās no Vecates muižas jaunākās meitas, Krievijas galma dāmas Marijas Emīlijas Olgas (1873-1958) labā. Viņa 1898. gadā Pēterburgā bija apprecējusies ar valsts padomnieku, brīvkungu Ernstu fon HoiningenuHīni (1872-1946). Interesanti, ka jau 1899.gadā Vecates nākamā īpašniece Mazsalacā bija kristījusi meitu Mariju Annu Kristīni.

Tēvu grāfu Nikolaju Karlu fon Zīversu 1910.gadā no Georgijevskas pārveda un apglabāja Mazsalacā, tāpat kā viņa sievu Elizabeti fon Ceimerni (Ceumern, 1835-1918), lai gan viņa bija dzimusi Poltavā un bija pieņēmusi pareizticību.

Cēsu nams

Majors Karls Eberhards fon Zīverss 1777.gada 29.novembrī nopirka Cēsu pilsmuižu. Pirms īpašuma pārdošanas Karls Ādams fon Volfs (Wolff), no lielās Cēsu pilsmuižas kā atsevišķu bruņniecības zemes īpašuma vienību atdalīja Jāņu muižu. Tā tika pārreģistrēta sievai Regīnei fon Berensai-Rautenfeldei (Berens von Rautenfeldt).

Apmēram līdz 1790.gadam pie Cēsu pilsmuižas kompleksa piederēja arī Kārļi, līdz K.E.fon Zīverss panāca, ka līdzīgi Jāņu muižai tos nošķīra no kopējā īpašuma. 1795. gadā jaunizveidoto Kārļu muižu Karls Eberhards fon Zīverss pārdeva Marijai Trompovskai.

Par Cēsu pilsmuižas centru 1774.gadā Augusts Vilhelms Hupelis rakstīja: «Pils, kādreizējā ordensmeistaru rezidence, atrodas tieši pie pilsētas, tās ziemeļu pusē un pēc uzspridzināšanas atrodas drupās, bet no tām var redzēt tās kādreizējo varenību. Tikai viena maza daļa no kompleksa, proti, viena pie tā piederoša ēka pie kuras atrodas arī tornis šajā pusē grāvim, tieši pie pilsētas mūra ir apdzīvošanai iekārtota»⁶⁰.

Karla Eberharda fon Zīversa laikā Cēsu pilsmuižā notikušas balles astoņdesmit viesību dalībniekiem, bet tuvākas ziņas par pils labiekārtošanas darbiem arhīvu dokumentos un literārajos aprakstos nav atrastas. Vienīgi iespējams secināt, ka Cēsu pilsmuižas īpašniekiem finansiālās iespējas nav bijušas pārāk spīdošas. Par to liecina Martas Juliannas fon Mengdenas 1809.gada vēstule superintendentam Zontāgam, kurā viņa lūdz atbildīgo amatpersonu palīdzēt māsai Annai Šarlotei no Sauļu muižas, jo viņa pēc vīra nāves esot nonākusi finansiālā trūkumā⁶¹.

1821.gadā Cēsis mantoja vecākais dēls, grāfs Karls Gustavs fon Zīverss (1772-1856), kurš zēna gados tika nosūtīts apgūt izglītību II. artilērijas kadetu korpusa skolā. Kara tehnisko skolu Karls Gustavs pabeidza 1792.gadā un ieguva artilērijas leitnanta dienesta pakāpi. Pēc gada jauno fon Zīversu paaugstināja par kapteini komandēja uz nemierīgo Poliju, kur par sūtni strādāja viņa tēva brālis Jakobs Johans fon Zīverss no Bauņiem. 1799.gadā artilērijas virsnieks K.G. fon Zīverss mainīja ieroču šķiras, viņš tika nozīmēts uz kavalērijas dienestu, respektīvi, par Rostovas dragūnu pulka komandieri. 1803.gadā grāfs fon Zīverss tika iecelts ģenerālmajora rangā un nozīmēts par Novorosijskas dragūnu pulka komandieri.

Dienvidkrievijā notika kavalērijas ģenerāļa fon Zīversas kāzas ar vēl pavisam jauniņo Helēni Duņinu no Vodolagi muižas. Par jaunās grāfienes ģimeni un audzināšanu Vodolagos daudz interesantu nostāstu.

«Valkas apriņķī dzīvoja bagāta muižnieku Norovu ģimene brālis un māsa, Marija Dmitrijevna precēta Duņina. Viss liecināja, ka vīrs (ģenerālis Duņins) bija nomiris sen, bet varbūt viņš vēl piedevām bija bijis neievērojams, kaut arī dižciltīgs, par viņu neviens nekad neieminējās. Marija Dmitrijevna visu savu dzīvi pavadīja kā ietekmīga atraitne ar lielu ģimeni, kuras vienīgais dēls bija kritis pie Borodinas, bet viņa izaudzēja sešas meitas.»

Vecākā atraitnes meita, jauniņā un skaistā Helēne izgāja pie vīra vienkārši un bez jebkādas diplomātijas. Viņai uzmanību pievērsa jau padzīvojušais un grāfa kārtu izdienējušais Zīverss.

«Mans bērns, grāfs Zīverss Tevi bildina un man ļoti gribētos, lai Tu viņam atbildētu», franču valodā meitai kādreiz teica māte.

«Jūsu griba, maman, vienmēr bija un būs man likums», atbildēja meitene.

«Grāfs ir brīnišķīgs cilvēks un esmu pārliecināta, ka Tu būsi ar viņu laimīga», papildināja māte.

«Es ziedošu visus spēkus, lai darītu arī viņu laimīgu».

Precības notika un jauniņā sieva ar paveco vīru, visiem par izbrīnu, nodzīvoja savu mūžu mīlestībā un saskaņā⁶².

19. gadsimta sākumā ģenerālis fon Zīverss piedalījās gandrīz visās Krievijas militārajās akcijās Prūsijā un Austrijā par ko saņēma I.pakāpes Svētās Annas ordeni.

1812.gada karadarbībā ģenerālmajors Karls Gustavs fon Zīverss iesaistījās pie Smoļenskas. Borodinā viņa komandētais kavalērijas korpuss atradās armijas centrā, lai piesegtu Rajevska infantērijas vienību aizmuguri. Kaujas gaitā ģenerāļa korpuss tika novirzīts arvien vairāk uz kreiso flangu, kur bija jāglābj ģenerāļa Bagrationa vienību nocietinājumi. Kaujas beigās ģenerāļa fon Zīversas dragūnu korpuss, apvienojoties ar Daka (Dukas) un Borosdina kirasieru pulkiem, veidoja kopējo Krievijas armijas kreisā flanga kavalēriju, bet pats ģenerālis pēc kaujas tika apbalvots ar trešās šķiras Jura krusta ordeni.

1815.gadā grāfam Karlam Gustavam fon Zīversam tika piešķirta ģenerālleitnanta militārā dienesta pakāpe un viņu nozīmēja par Austrumprūsijas un Kēnigsbergas kara gubernatoru.

Pēc kara ģenerālis pārtrauca aktīvo militāro dienestu un nodevās civilajam dienestam.

1837. gadā viņu iecēla par īsteno slepenpadomnieku, bet no 1853.gada grāfs strādāja senāta Heroldijas departamentā.

Pēc kara ģenerālis fon Zīverss apmetās Vodolagi, kur pie stingrās mātes uzturējās sieva un pirmdzimtā meita Minadora (1812-1878). Ukrainā piedzima arī pārējie ģenerāļa fon

Zīverss un Helēnas Duņinas pēcnācēji, pie kam jaunākais Aleksandrs (1823-1887) mantoja mātes dzimto Vodolaģi muižu.

1821.gadā, kad grāfs Karls Gustavs fon Zīverss saņēma mantojumā Cēsu pils muižu, un viņš sāka arvien vairāk orientēties uz Vidzemes īpašumiem. Uz Latviju arvien vairāk tika nosūtītas vēstules ar dažādiem celtnu plāniem un piezīmēm par darbu veikšanu. Daļa no tām glabājas Latvijas Valsts bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā.

1823.gada decembrī jaunais pilsmuižas mantinieks iegādājās tuvīno Dukuru muižu, kurai no minētā laika līdz 1920.gadu agrārājam reformai īpašnieki vairs nemainījās. 19.un 20.gadsimtā Dukura muižas mežezeri kļuva par iecienītu cēsinieku atpūtas vietu.

Ap 1825. gadu grāfs Karls Gustavs fon Zīverss sāka veidot Cēsu pils romantisko parku, kas sākuma iecerē bija paredzēts tikai īpašnieku ģimenes locekļu vajadzībām. Ap 1839.gadu uz augstās kraujas, blakus parkam tika apbūvēti senās Katrīnas baznīcas mūri, pārvēršot 15.gadsimta beigās celto luterāņu dievnamu par pareizticīgo baznīcu. Baznīcas pagalmā, ticības piederību mainījušais grāfs Zīverss, ierīkoja ģimenes kapenes.

Vēlāk pils parks tika atvērts arī pārējiem cēsiniekiem, kuri tur varēja nokļūt tikai vasarās un ar speciālām atļaujām. Pilsētnieku atpūtai tika ierīkotas slidotavas un ķegļu spēļu laukumi, bet tie atradās attālāk no pils, blakus Alekša parkam.

1850.gados Cēsu muižas īpašnieki svinēja savas Zelta kāzas Arī pilsēta gribēja apsveikt senatoru, tika iespiests speciāls apsveikuma diploms. Tomēr svinības notika Maskavā pie vecākās meitas Minadoras Muhanovas, tur sapulcējās visi dzimtas pārstāvji, kuri bija izklīduši plašajā Krievijā.

Pēc senatora nāves Cēsu pilsmuižu mantoja vecākais dēls, Krievijas galma virsmeistars, senators, grāfs Emanuels fon Zīverss (1817-1909). Viņš bija teicams zīmētājs un sajūsminājies par tēva celtniecības veikumu. 1856.gadā Emanuels uzzīmēja vairākas gleznas, kurās atainots muižas ansamblis: jaunās pils ēka, priekšpagalma apbūve un jaunuzceltā, pareizticīgā baznīca. Zīmējumi ir uzglabāti Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā un Latvijas Valsts vēstures muzeja Vēstures nodaļā.

1858.gadā jaunais muižas īpašnieks dāvināja Cēsu evaņģeliski luteriskajai Jāņa baznīcai Igaunijas mākslinieka Johanna Kēlera altārgleznu, kura pēc tam kļuva ļoti pazīstama visā Eiropā.

Grāfs Emanuels fon Zīverss 1847.gadā bija precējies grāfieni Elīzi fon Koškuli (Koschkull, 1824-1901), kura 1855.gadā pēc tēva nāves mantoja Kārļu muižu. Kārļu muižu jau 1793. gadā bija aprakstījis Gustavs Johanss fon Budenbroks (Buddenbrock) savā grāmatā «Tagesfahrt nach Karlsruhe an der Ammat»⁶³.

Šajā laikā Kārļi bija tikko kā juridiski nošķirti no Cēsīm. Muižā praktiski nebija saimnieciskiem kompleksiem raksturīgās apbūves un jaunajam Budenbrokam arī šķita, ka

Kārļos labāk iederas etnogrāfiskie salmu, nevis sarkanie dakstiņu jumti. Minētā apciemojuma laikā Amatas ielejā bija tikai daļēji izveidots ainavu parks ar dažām atpūtas vietām.

1819. gadā Kārļu muižu iegādājās grāfa Emanuela fon Zīversa sievas tēvs grāfs Jozefs fon Koškuls. 19.gadsimta sākumā kungu māja Kārļos ir ierīkota, bet tā vēl nav tā varenā celtne, kura šodien ir pazīstama no Augusta Hāgena 1848. gada litogrāfijas, kas glabājas Latvijas Valsts mākslas muzejā.

1824.gadā muižā iegriežas Johans Roberts Engelmanis un raksta:«Pie kroga pa labi iet ceļš uz Kārļu muižu, sākumā par kalnu, tad caur bērzu birztaļu. Visa apkārtnē ir ļoti skaista, bet žēl, ka, šķiet, šeit iemitinājusies paviršība. Kungu māja ir skaista, turpretim dārzs un pastaigu vietas ir tik aizaugušas un nekoptas, ka ar grūtībām var tām iziet cauri. Tālā nostūrī tikai viens sagāzies paviljons un visapkārt ļoti slikts žogs. Arī lauku ceļš netīrs un bojāts. Pie tam muižas kungam ienācis prātā, ka dārzs vēl vairāk zaudēs savu vērtību, ja ceļotāji uz paviljona sienām rakstīs savus vārdus, tādēļ viņš pie parka ieejas uzlicis plāksni uz kuras lieliem burtiem lasāms – Tiek lūgts pastaigu laikā sienas neaprakstīt!»⁶⁴

1905.gadā Kārļu muižas kungu māja tika nodedzināta, bet drīz vien atjaunota, lai gan ne pilnībā autentiski, mainīts tika jumta krāsls, kuru pārklāja ar skārdu, bet ne ar dakstiņiem kā iepriekš.

1884.gadā Cēsu Svētā Jāņa baznīcā tika izveidotas Vidzemes bruņniecības heraldiskās logu vitrāžas. Arī pilsmuižas īpašnieks, pareizticīgais Emanuels fon Zīverss ziedoja vitrāžām un vēl šodien baznīcas logos redzams grāfu fon Zīversu ģerbonis.

1908.gadā Cēsu pils parkā uz Kārļa kalniņa grāfs Emanuels fon Zīverss par godu tēva, parka ierīkotāja Karla Gustava piemiņai izveidoja pieminekli no melnas granīta pamatnes ar tekstiem vācu un krievu valodā un bronzas krūšutēla.

1909.gadā Cēsu pilsmuižu mantoja vecākais dēls Emanuels (1848-1918). Viņš bija Krievijas kambarkungs un īstenais valsts padomnieks, tomēr savos politiskajos uzskatos diezgan liberāls. Grāfs Zīverss bija precējies kņazienei Olgu Urusovu, kura 1891.gadā Parīzē mira. Viņas brālis Aleksandrs (1843-1900), ievērojams jurists un demokrāts, bieži konfliktēja ar centrālo varu un viņam nācās pavadīt gan trimdas gadus Cēsīs, gan nereti nācās slēpties, lai izvairītos no represijām.

1915.gada decembrī grāfs Emanuels fon Zīverss aizbrauca uz Krieviju, bet Cēsu muižā atstāja pārstāvi Leonhardu Otosonu, kuram 19.decembrī izrakstīja pārvaldes pilnvaru⁶⁵.

1919.gada augustā pārbaudīta grāfa fon Zīversa Cēsu bibliotēka. Pārbaudē konstatēts, ka vēl lielnieku laikā tā bijusi pilnīga kārtībā, bet, kad ienākuši vācieši, grāmatu skapji sadaudzīti un grāmatas izvazātas. Pēc igauņu apmešanās postīšana sākusies ar vēl lielāku

sparu, bet tad biblioteka novietota divās istabās un no tām viena aiznaglotā un apzīmogota. Pārbaudes laikā 1919.gada augustā abas telpas bijušas atvērtas, grāmatas uz grīdas, daļa no tām saplēstas, nepieciešams pārcelt pils biblioteku uz drošāku vietu⁶⁶.

1921.gada 2.augustā Rīgas apgabaltiesa izskatījusi grāfa Emanuela Emanuela dēla fon Zīversa mantojuma lietu. Cēsu pilsmuižas īpašnieks miris 1919.gada 7.decembrī. Miršanas apliecību izdevusi Esentuki pareizticīgo baznīca 1919.gada 19.decembrī. Mirušais nav atstājis nekādus pirmsnāves rīkojumus un mantinieki jānosaka pēc likuma: dēls no pirmās laulības, Andrejs Emanuels Emanuela dēls Zīverss, meita no pirmās laulības, Katrīna Emanuela meita Zīverse, šķirta Kāne, vīra atraitne no otrās laulības, Leonija Ludviga meita Zīversa, dzimusi Hidri (Hüdry).

Atraitni, kura dzīvoja Cēsīs pils viesnīcā, Rīgas tiesā pārstāvēja pilnvarotais Aurēlijs Zēbergs⁶⁷.

Pirms tiesas grāfiene Leonija fon Zīversa Zemkopības ministrijai bija rakstījusi iesniegumu, ka viņa ir palikusi bez iztikas līdzekļiem, jo visu mantību pazaudējusi kara un revolūcijas laikā. Viņa, kā Latvijas pavalstniece, vēlētos iegūt piecdesmit pūrvietas zemes, bet apzinās, ka viņai kā bezbērnu atraitnei nav tiesības uz lauku nekustamiem īpašumiem, tomēr viņai tas jādara, jo vīra pēcnācēji no pirmās laulības liedz minimālu materiālo atbalstu. 1921. gadā atraitne bija jau sešdesmit gadu veca un viņa piepelnījās pasniedzama franču valodas stundas.

Leonijai Hidri ierādīja mantojumu Cēsu pilsētas patrimonālajā apgabalā. Mazo dzīvojamo māju Glūdas pusmuižā ar desmit hektāriem zemes un daļu no augļu dārza, kā arī desmit hektaru zemes pie Floridas.

Sekoja vairākas korekcijas un atraitnes turpmākais liktenis visai neskaidrs. Dažkārt tiek apgalvots, ka viņa, kā sirmgalve, vēl II pasaules kara laikā esot ārstējusies Latvijas psihoneiroloģiskajās dziedinātavās.

1921.gada Rīgas apgabaltiesa piešķīra grāfa fon Zīversa dēlam Andrejam divas ideālās trešdaļas un māsai Katrīnai vienu ideālo trešdaļu no neatsavināmā nekustamā īpašuma mantojuma, kas tika ierādīts Cēsu pilsmuižas teritorijā ar alus brūzi un viesnīcas ēku, kura atradās jau pilsētas teritorijā. Pils tika nacionalizēta.

1922.gada 6.oktobrī tika noslēgts grāfu fon Zīversu mantotā zemes īpašuma pirkšanas un pārdošanas līgums par 45 000 zelta latiem, kuri iemaksājami Parīzes bankā. Līgums noslēgts starp Vācijas pavalstnieci Katarīni Zīversi, šķirusies Kāne, Latvijas pilsoni Andreju Zīverss no vienas puses un Valkas apriņķī «Šķirnieku» mājas dzīvojošo Fēlikšu Radziņu no otras puses.

Jauniegūtās zemes F.Radziņš ar apzīmējumu «Pilsētnieki» reģistrēja zemes grāmatā⁶⁸.

Pēdējās ziņas par Cēsu nama grāfiem Zīversiem.

1922.gada 9.septembrī Rīgā, Tērbates ielā 20, dzīvoklis 1 pierakstījies grāfs Andrejs Emanuels dēls fon Zīverss, neprecējies, dzimis 1890.gada 1.septembrī Francijā, katolis, agranoms, Latvijas pase Nr. 178 601, izdota 1921.gada 1.septembrī Rīgas prefektūrā, izrakstījies uz Vāciju 1922.gada 8. novembrī.

1922.gada 30.oktobrī Rīgā, Tērbates ielā 20, dzīvoklis 1 pierakstīta grāfiene Katarīna Emanuela meita fon Zīverse, neprecēta, dzimusi Vācijā 1889.gada 21.septembrī, luterāne, bez nodarbošanās, Vācijas pilsoņe, pase izdota Berlīnē 1922. gada 6.jūnijā, izrakstījies uz Vāciju 1922.gada 8. novembrī⁶⁹.

1901.gadā pēc mātes grāfienes Elīzes fon Koškulas nāves Kārļus mantoja galma padomnieks, grāfs Aleksandrs fon Zīverss (1849–pēc 1930), kurš jau 19.gadsimta beigās muižā bija ierīkojis dārzniecību.

Grāfs Aleksandrs fon Zīverss jaunību pavadīja Krievijā un Pēterburgā apguva dārzkopības specialitāti. Pēc tam viņš iestājās ķeizarišķajā dārzkopības biedrībā un drīz vien kļuva par tās vienu no aktīvākajiem valdes locekļiem. Daudz strādādams savā izraudzītajā nozarē, grāfs A.fon Zīverss izveidojās par izcilu dārzkopības zinātnieku. Mātes mantotajos Kārļos viņš savas teorētiskās zināšanas piemēroja praksē muižas dārzsaimniecībā, kuru vadīja vecākais dārznieks J.Vīgants. Plaši pazīstama visā valstī bija viņa dekoratīvo stādu audzēšana un dārznieku meistarību skola, kuras vajadzībām 1871.gadā piemēroja krogus ēku. Krievijas lauksaimniecības ministrija 1890.gadā to apstiprināja par divgadīgo dārzniecības skolu un tās beidzēji saņēma dārzkopības meistara nosaukumu. Skola saņēma dotācijas no valsts kases un bija pirmā dārzkopības skola visā Baltijā. Audzēkņu skolā neesot trūcis, jo, paralēli meistara diplomam, iegūta arī grāfa rekomendācija.

Ziemas mēnešus grāfs A.fon Zīverss pavadīja ārzemēs vai Rīgā Suvorova (tagad Krišjāna Barona) 13/15, dzīvoklis 2., kur viņš bija apmeties kopā ar kalponi Mariju Eglīti (1869–1907). Pēc mātes nāves dienestu pie grāfa Aleksandra fon Zīversa turpināja meita arī Marija Eglīte (1893–?).

1912.gada 12.jūlijā A.fon Zīverss izņēma ārzemju pasi un 1915.gada 1.decembrī izrakstījās no Rīgas dzīvokļa un aizbrauca.

Latvijā grāfs atgriezās 1918.gadā un atkal reģistrējās Suvorova ielas dzīvoklī. Viņa pase bija izsniegta Rīgas III. policijas iecirknī ar kārtas skaitli 45 999, bet tagad viņš dzīvoja kopā ar sievu, domājams, iepriekš minēto kalpones meitu, Mariju Jāņa meitu Zīversi, pases nr. 159 915⁷⁰.

Latvijas brīvvalsts laikā grāfam Aleksandram fon Zīversam atstāja Kārļu muižas centrālo daļu ar 69 hektāru koplātību, jo tur atradās pomoloģiskie dārzi, kuri bija jau pazīstami visā Eiropā. Latvijas valsts subsīdijas bijušajā dārzniecības skolā neieguldīja, bet A.fon Zīverss

kokaudzētavu pēc kara atjaunoja. Pēc grāfa nāves, lauksaimniecības ministrija no mantinieces dārzus atpirka un izveidoja Kārļos II. dārzkopības izmēģinājumu staciju, kurai bija daiļdārzniecības novirziens. Pēc II. pasaules kara izmēģinājuma staciju slēdza, jo daiļdārzniecība nebija aktuāla.

1929.gada sākumā grāfs Aleksandrs fon Zīverss lūdza viņam neatsavināmā daļā vēl iemērit Kārļu muižas kapsētu, kur esot apglabāti viņa radinieki. Zemes ierīkošanas komisijas darbinieki atbildēja pozitīvi, tikai aizrādīja, ka zināms laiks paies, iekams nokārtos darījuma dokumentālo pusi.

1930.gadā kapu pārņemšanas dokumenti bija sagatavoti, bet to pieprasītājs grāfs Aleksandrs fon Zīverss komisijai vairs nepieteicās⁷¹.

1929.gada janvārī Aleksandrs un Marija fon Zīversi izbrauca uz Itāliju, bet martā atgriezās Rīgā.

1930.gada 2.jūlijā grāfi fon Zīversi no Suvorova ielas dzīvokļa pārcēlās uz dzīvi Brīvības ielā 32, bet minētā nama mājas grāmata ir zudusi un precīzs grāfa Aleksandra fon Zīversa dzīves noslēgums nav zināms.

Vilzēnu – Varas nams

1770.gadā Vilzēnus mantoja jaunākais brālis Peters Kristians fon Zīverss, kurš minētajā laika posmā vēl nebija pilngadīgs un mācījās Leipcigā. Viņa mantotā muiža arī minētajā laikā nebija juridiski brīvs zemes īpašums, mirušais tēvs Joahims Johans fon Zīverss 1769.gada aprīlī Vilzēnus uz sešiem gadiem bija izrentējis Apolonijai Eleonorei fon Kelerei (Köhler)⁷².

Kad jaunais īpašnieks pārņēma mantoto muižu, nav precīzu norāžu, bet 1905.gadā Kurzemes ģealoģijas biedrības sekcijai brīvkungs Edmunds fon Lidinghauzens-Volfs (Lüdinghausen-Wolff) dāvināja sava vectēva Karla fon Manteifeļa –Scēges (Manteuffel, genannt Szöge) Leipcigas studiju laiku atmiņas albūmu. Starp daudzajiem ierakstiem atrodams arī fon Zīversa autogrāfs un atzīme, ka viņš 1784.gada 20.aprīlī uzturējies Leipcigā⁷³.

Dažkārt tiek minēts, ka Vilzēnu jaunais īpašnieks Leipcigā agrā jaunībā 1775.gadā apprecējās ar pilsoniskas kārtas līgavu Šarloti Henrieti Obermani (Obermann, 1756-1787) un pēc laulībām pārcēlās uz Vidzemi, kur Vilzēnu muižā pasaulē nāca visi viņa pirmās laulības trīs dēli. Neviens no minētās laulības dēliem nepārdzīvoja tēvu un tikai jaunākais Georgs Aleksanders (1785-1824) sasniedza pieaugušu vecumu un viens no viņa dēliem ģenerālis, grāfs Eugens fon Zīverss dzimtas vēsturē ieviesa novitāti par tās izcelsmi no Hanovēres zemēm.

1791.gada Peters Kristians fon Zīverss precas atkārtoti ar nākamo Varas muižas mantinieci Šarloti Helēni fon Vrangeli (Wrangell, 1760-1828). 1790.gados Vilzēnos atkal piedzimst trīs dēli, no kuriem vecākais Frīdrihs Johans (1794-1813) krīt Leipcigas kaujā, vidējais Karls Eduards (1795-1873) mantoja Vilzēnus, bet jaunākais Pauls Joahims (1797-1863) saņēma mātes mantoto Varu.

1795.gadā Vilzēnos pie Petera Kristiana fon Zīversa viesojās un muižu uzzīmēja senatnes pētnieks Johans Kristofs Broce⁷⁴. Par tā laika Vilzēnu kungu namu iespējams teikt, ka tas bija vienkāršs, celts 18.gadsimta pirmajā pusē. Tas būvēts no koka, ar lauztu holandiešu mansarda tipa jumtu, kam nošļauti gali. Nams būvēts uz augsta mūra pamata, zem ēkas izbūvētas pagrabtelpas, bet mansarda tipa jumts ļāva apdzīvot arī mājas galu bēniņtelpas.

19.gadsimta otrajā pusē Vilzēnu kungu māja pārbūvēta, bet šodien tā gājusi bojā. No Vilzēnu muižas kompleksa, kur ilgi mājāja Vilzēnu mežniecības iecirknis palikušas tikai saimniecības un kalpu mājas, bet arī tās atrodas ļoti nolaištā stāvoklī.

1970.gados uz Rundāles pils muzeju pārvesti Vilzēnu kungu mājas 19.gadsimta II.puses krāsns podiņi, kuri tagad pārmūrēti un tiek eksponēti kā 19.gadsimta krāsns podiņu paraugi.

Vilzēnu mantinieks Karls Eduards apprecēja māsīcas, grāfienes Elizabetes fon Zīverses, precētas fon Ikskīles, meitu Elizabeti (1802-1862), kura no mātes pārmantoja no Bauņiem kādreiz nošķirto Mīlītes muižu.

1842.gadā Vilzēnu īpašnieki nopirka arī Stāberģes muižu pie Alojas, taču, šķiet, drīz nonāca finansiālās grūtības. Neveiksmīgi bija grāfa K.E.fon Zīversa mēģinājumi izveidot parādos nonākušo muižu fideikomissus. Tartu Igaunijas Valsts vēstures arhīvā glabājas dokumenti, kuri liecina, ka, lai daļēji saglabātu īpašumus, grāfs izpārdevis mežus.

Viens no mežu iepircējiem bijis Vilzēnu, Mīlītes un Stāberģes muižu nākamais īpašnieks Karla Eduarda dēls Pauls Bernhards (1827-1880).

19.gadsimta II pusē Vilzēnu īpašnieka K.E.fon Zīversa vecākais dēls bija jau Florencē apglabāts. Otrs dēls Eduards Karls (1820-1900) Pēterburgā ieņēma galma ceremonijmeistara augsto amatu, tāpēc īpašums pārgāja jaunākajam Paulam Bernhardam. Grāfs Pauls Bernhards fon Zīverss 1867. gadā precējās ar Mariju Jūliju Natāliju fon Popenu (Poppen, 1849-1944). Jaunais īpašnieks parādīja atzīstamas zināšanas lauksaimniecībā un Vilzēnu, Stāberģes un Mīlītes muižu finansiālais stāvoklis uzlabojās. Viņa sieva savukārt pievērsās izglītības jautājumiem un rūpējās par lauku skolu atvēršanu.

Diemžēl Paula Bernharda muižu apsaimniekošanas laiks bija īss. Viņš mira neatstājot pēcnācējus un tika aizvests uz Igauniju un apglabāts Kulamē baznīcas kapos, bet Alojas draudzei par piemiņu 1880.gada martā tika dāvināts stikla vīna kannu sudraba ietvarā. Brāļa īpašumus pārmantoja ģenerālis Karls Aleksandrs (1825-1891), kuram muižu lietas bija vienaldzīgas. Viņš ilgstoši uzturējās ārzemēs un Gracā arī tika apglabāts.

1901.gadā Vilzēnus pārņēma ģenerāļa māšas meita brīvkundze Benita fon Štackelberga (1860-1937) no Riziperi muižas, kura pieņēma Igaunijas pavalstniecību un dzīvoja Tallinā. 1924.gadā Vilzēni tika nacionalizēti.

1805.gadā nomira Vilzēnu muižas īpašnieka grāfa Petera Kristiana fon Zīversa sievas tēvs, brīvkungs Johans Georgs fon Vrangelis un grāfu fon Zīversu ģimene ieguva Varas muižu pie Tērbatas. Arhitekts Heincs Pīrangs grāmatā «Das baltische Herrenhaus» ir secinājis, ka Varas muiža uzcelta 1809.gadā, bet fasāžu rotājumus ēka saņēmusi vēlāk⁷⁵.

Katrā ziņā 19.gadsimta sākumā visi grāfa fon Zīversa finansiālie resursi tika izlietoti Varā un Vilzēni palika it kā nomaļus.

Pēc mātes nāves muižu mantoja pulkvedis, grāfs Pauls Joahims fon Zīverss, kurš 1841. gadā precēja brīvkundzi Sofiju fon Nolkeni (Nolcken, 1810-1891). Tērbatā Dārza ielā 21 grāfi Zīversi uzcēla arī pilsētas māju, kurā izvietoja dzimtas senču portretu galeriju. Galerijas portretu aprakstus ir savācis kādreizējais Latvijas Valsts vēstures arhīva direktors G. Melderis un rokraksts glabājas Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā. Pēc aprakstiem secinot, nepārprotami portretista P.Rotari glezna, kurā Jakobs Johans fon Zīverss gleznots pāža tērpā, ir iegūta no grāfa Paula fon Zīversa Tērbatas nama kolekcijas⁷⁶.

Grāfam Paulam Joahimam bija tikai viens dēls Georgs (?-1907), kurš mūža lielāko daļu pavadīja Drēzdenē, bet Varas īpašumus pārzināja māte. Gadsimta sākumā īpašumus mantoja Georga dēls Pauls Georgs (1872-1945).

1906.gadā viņš nopirka vēl Mālu muižu pie Lejasciema. Latvijas valsts agrārās reformas laikā Mālu muižas bijušajam īpašniekam grāfam Paulam Georgam fon Zīversam tika ierādīts neatsavināmais zemes īpašums «Zaļupēs» 52,55 ha platībā.

1932. gadā Centrālā Zemes ierīkošanas komiteja pieņēma lēmumu grāfa fon Zīversa neatsavināmo daļu sadalīt⁷⁷.

Holšteinas un Rīgas līnijas

Minētās dzimtas līnijas izveidojas no Joahima Johanna un Annas Helēnas fon Berenbergas pēcnācējiem.

Vecākais no minētās laulības dēliem bija Dāvids Reinholds, kuram par savu galma karjeru jāpateicas pusbrālim, galma maršalam Karlam fon Zīversam, kurš 1747.gada jūnijā viņu ieteica par kambarpāžu Holšteinas-Gotorpas hercoga Frīdriha Augusta dienestā. Drīz vien Dāvidam Reiholdam Pēterburga bija jāatstāj un jāseko savam kungam uz Ziemeļvāciju.

Sekoja Dāvida Reinholda militārā dienesta nozīmējums. Viņu iecēla par kornetu Holšteinas leibdragūnu kavalērijas vienībā, kura stacionējās Kīlē.

1754.gadā fon Zīverss precējās ar Frīderiki Karolīni fon Karolsu (Carols, 1731-1804), Holšteinas-Gotorpas hercoga Karla Frīdriha ārlaulības meitu, vēlākā Krievijas ķeizara Pētera III. pūsmāsu.

1761.gadā ķeizars Pēteris III paaugstināja Dāvidu Reinholdu par Holšteinas leibdragūnu pulkvedi un nozīmēja par savu flīģeladjutantu. Gadu jaunais flīģeladjutants pavadīja Pēterburgas galmā, kā valdnieku pavadītāju svītas loceklis.

1762.gadā, pēc Pētera III nāves, Krievijas ķeizariene Katrīna II, kura arī pildīja prinča Pāvila I Holšteinas aizbildņa pienākumus, nozīmēja pulkvedi D.R. fon Zīversu par Cismāras amtmani Oldenburgā.

1773.gadā Krievijas ķeizariene Pāvila I amtmanim piešķīra Svētās Annas ordeni, bet maz pamazām dragūnu pulkvedis Vācijā tapa aizmirsts.

Dāvida Reinholda fon Zīversa pēcnācēji pēc trim paaudzēm Holšteinā izzuda, bet mazmazmeitas Franciskas Adeles Vilhelmīnes vīrs, Šverīnes profesors Emīls Lobedancs publicēja ķeizara Pētera III flīģeladjutanta dienasgrāmatu⁷⁸.

Viens no Dāvida Reinholda dēliem Getingenes un Ķīles universitātes absolvents, jau pieminētais Elizabetes muižas ķīlas īpašnieks Karls Frīdrihs atgriezās Vidzemē un strādāja Rīgas civildepartamentā. 1788. gada par viņu Augusts Vilhelms Hupelis rakstīja, ka Karls Frīdrihs nepieder pie Baltijas fon Zīversu dzimtas, bet ir kāds ārzemnieks⁷⁹.

Kā liecinā Vidzemes bruņniecības materiāli Vidzemes galma tiesas viceprezidents, kopš 1812. gada, varēja pierādīt pretējo, sastādīdams savas izcelsmes dzimtskoku.

1818.gadā galma tiesas viceprezidents tika apbalvots ar IV. klases Svēta Vladimira ordeni.

Vidzemes galma tiesā strādāja arī Karla Frīdriha dēls Ernsts Peters (1795-1876), kurš tāpat kā brālis Oto Reinholds Karls (1794-1875) bija Tērbatas universitātes absolvents. Ernsts Peters fon Zīverss visu savu mūžu veltīja jurisdences izpētei un īsi pirms aiziešanas no amata savu 1525 grāmatu kolekciju dāvināja Rīgas pilsētas bibliotekai⁸⁰. Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā glabājas arī E.P.fon Zīversa zinātnisko studiju rokraksti un juridisko nolikumu apkopojumi.

Dāvida Reinholda brālis, Krievijas armijas pulkvedis Gotlībs Kristians fon Zīverss (1737-?), precēja rīdzinieci Mariju fon Šēlu (Scheel) un dienēja Vidzemē. Pulkveža dēls Karls Benedikts (1773-?) 1812.gada Tēvijas kara laikā kā artilērijas virsnieks dienēja Daugavgrīvas cietoksņa garnizonā.

Viņa sieva Katrīna Margarete bija mācītāja – literāta, latviešu valodas pratēja Tīdemaņa meita.

Ap 19.gadsimta vidu minētā fon Zīversu Rīgas atzara pārstāvji Vidzemē vairs nav sastopami.

Norādes un paskaidrojumi

Klingspor C.A. Baltisches Wappenbuch.- Stocholm, 1882. – S. 21-23.

² Turpat. – S. 33-36.

³ Genealogisches Handbuch der livländischen Ritterschaft.- Görlitz 1931.–1942. - S. 285-305 .

⁴ Allgemeine deutsche Biographie.- Leipzig, 1892. – Bd.34. - S. 429- 431.

⁵ Turpat. – S. 436- 438.

⁶ Sivers J. Wenden, seine Vergangenheit und Gegenwart. Ein Beitrag zur Geschichte Livlands. – Riga, 1857.

Sivers J. Smilten.-Riga, 1872.

Sivers J. Das Buch der Güter Livlands und Oesels. –Riga, 1863.

⁷ Campe P. Lexikon Liv- und Kurländischer Baumeister 1400-1850. –Stockholm, 1957. - II. Teil. - S. 464-465.

⁸ Neumann W. Baltische Maler und Bildhauer des XIX Jahrhunderts.- Riga, 1902. – S. 67.- 68.

⁹Hagen K. Lexicon deutschbaltischer bildender Künstler 20. Jahrhunderts. – Delhio- Gesellschaft.

¹⁰ Höhnk H. Nachrichten von den Vorfahren und der Familie des russischen Admirals Peter von Sievers//Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holstein Geschichte.- 1913. - Bd. 43. - Taf. 1.

¹¹ Das erneuert und vermehrten Wappenbuch. – Nürnberg, 1699. - Bd. V – Taf. 149.

¹² Hupel A.W. Materialien zu einer liefländischen Adelsgeschichte//Die nordische Miscellaneen, Stück 15-17. – Riga, 1788.-S. 726.-729.;
Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA), 4038.fonds,

2.apraksts, 48.lieta.

¹³

Der Adel der russischen OstseeProvinzen. – Neustadt, 1980. –
Taf. 173, 174.

¹⁴

Klingspor C.A. Baltisches Wappenbuch. – Stockholm, 1882.

¹⁵

Höhnk H. Nachrichten von den Vorfahren und der Familie des
russischen Admirals Peter von Sievers//Zeitschrift der
Gesellschaft für Schleswig-Holstein geschichte. – 1913- Bd. 43.-
Anlage 17.

¹⁶ Turpat. – S. 262.

¹⁷

Glaserapp P. Baltisches Wappenbuch. – Alling, 1980. – S.163.

¹⁸

Klingspor C.A. Baltisches Wappenbuch. – Stockholm, 1882. –
S.40.

¹⁹

Seuberlich E. Notizen über Wendens Bürger bis zum Jahre
1773.- Steglitz, 1906.- S. 42.

²⁰

Brotze J.Chr. Wappenbuch des Herzogthums Liefland, Msc. –
S. 98.

Klingspor C.A. Baltisches Wappenbuch. – Stockholm, 1882.

²¹

Rambach F. Jacob Johann Graf Sievers. –Dorpat, 1809.

²²LVVA, 214.f., 4.apr., 15.l., 345.- 350. lp.

²³

Blum K.L. Ein russischer Staatsmann. Des Grafen Jacob
Johann Sievers Denkwürdigkeiten zur GeschichRußlands Leipzig,
Heidelberg, 1857-1858. - Bd.I-IV.

²⁴

Йловайский Д. Граф Яков Сиверс //Русский вестник.– Москва 1865 – т. 55.,
56. - С. 1-47; 628-684; 153-215.

²⁵

Engelmann J. Jacob Johann Sievers// Baltische Monatschrift. –Reval, 1884. –S. 254- 304.

26

Engelmann J. Jacob Johann Sievers //Rigasche Stadtblätter 43, 44.- 1892. - S. 339- 344; 347-351.

Allgemeine Deutsche Biographie.- Leipzig ,1892. - Bd.34 - S. 232-240.

27

Igaunijas Valsts Vēstures arhīvs (EEAA), 1440.fonds, 1.apraksts, 1.lieta, 5.lapa.

28

Sitzungsberichte der Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde der Ostseeprovinzen Rußlands aus dem Jahre 1889. –Riga, 1990.- S. 12-13.

29 EEAA, 1862.f., 5. apr., 401.l., 1-3.lp.

30 LVVA, 214.f., 4.apr., 15.l., 346.lp.

31

Turpat. - 345.-350. lp.

32

Борисов И.В. Родовие гербы России.-Москва, 1997.- С. 97.

33 EEAA, 1440.f., 1.apr., 1.l., 1.-4. lp.

34

Buchholtz A. Materialien zur Personenkunde der Ostseeprovinzen, Bd. 42. Msc.

35

Deutsche Grafen –Haeuser der Gegenwart.– Leipzig, 1853. - Bd.2. – S. 472.

Kneschke E.H. Neues allgemeines deutsches Adels –Lexicon. – Leipzig, 1868. - Bd.8. - S. 494-495.

36

Glaserapp P. Baltisches Wappenbuch. – Alling, 1980.- S. 160.

37

Genealogisches Handbuch des Adels, Bd. 89. Adeliges Häuser B, Bd. XVII. – Limburg, 1986. – S. 412.

³⁸

LVVA, 235.f., 5.apr., 16.l., 91.lp.

³⁹Buhholtz A. Materialien zur Personenkunde der Ostseeprovinzen, Bd.42. Msc.- S. 657.

⁴⁰Blum K.L. Ein russischen Staatsmann. Des Grafen Jacob Johann Sievers Denkwürdigkeiten zur Geschichte Rußlands.

- Leipzig, Heidelberg, 1857. - Bd.I - S. 5.

⁴¹Jetze F.Ch. Statische , politische und galante Anekdoten von Schweden, Liefland und Rußland.- Liegnitz, 1788.- 55.-59.

⁴²Hupel A.W. Topographische Nachrichten von Lief- und Ehstland.- Riga, 1782.- Bd. III - S. 190.

⁴³Latvijas Nacionālā biblioteka, Reto grāmatu un rokrakstu nodaļa R- X/100, V /4/11 – 26.lp.

⁴⁴LVVA, 235.f., 5.apr., 16. l., 178.lp.

⁴⁵Katalog der Heraldischen Ausstellung zu Mitau 1903.- Mitau, 1903.- Nr.1319.

⁴⁶Маркина Л.А.Ю Новые данные о творчестве немецкого художника Л.К. Пцадцелта// Музей 7. – Москва, 1987- С. 82-83.

⁴⁷Buhholcs A. Vēstules un biogrāfiskie dati (1649-1871) // Latvijas akadēmiskā biblioteka, Reto grāmatu un rokrakstu nodaļa, Msc. 1124., nr. 25.

⁴⁸Stryck L. Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands. - Dresden, 1885. - Zweiter Theil - S. 132, 160.

⁴⁹Хоруженко О.И. Дворянские дипломы XVIII века в Россию – Москва, 1999. - № 557.

⁵⁰Sudrabs Latvijas lietišķajā mākslā 5.- 20. gadsimtā. Katalogs I daļa. – Rundāles pils muzejs, 1991.- Nr. 618.

⁵¹Д. Г. Левицкий 1535-1822. Каталог. – Ленинград, 1987.-
С. 50.

⁵²Klopmaņa F.S. fonds // Latvijas Akadēmiskā biblioteka, Reto grāmatu un rokrakstu nodaļa, Ms. 1158.

⁵³Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, albūms. – Rīga, 1990.-
attēls Nr. 231.

⁵⁴Гералдила России XVII - начало XX века – Санкт-Петербург, 2003.- С. 140.

⁵⁵LVVA, 109.f., 30.apr., 94.l., 1.-5.lp.

⁵⁶Blum K.L. Ein russischer Staatsmann. Des Grafen Jacob Johann Sievers Denkwürdigkeiten zur Geschichte Rußlands.
- Leipzig, Heidelberg, 1858.- Bd.IV. - S. 212.

⁵⁷LVVA, 235. f., 3.apr., 60.l., 9.lp.

⁵⁸Wrangell G.v. Baltische Offiziere im Feldzuge von 1812.-
Reval, 1912.- S. 13.

⁵⁹LVVA, 235. f., 12.apr., 546. l., dzimušie nr. 152.

⁶⁰Hupel A.W. Topographische Nachrichten von Lief = und
Ehstland. – Riga, 1774. - Bd.I. –S. 236.

⁶¹Buhholcs A. Materiāli, vēstules superintendentam
K.G.Zontāgam// Latvijas akadēmiskā biblioteka, Reto
grāmatu un rokrakstu nodaļa, Ms. 1112., nr.14.

⁶²

Русские портреты XVIII и XIX столетий. – Санкт-Петербург, 1908. - IV том. - 4
выпуску - № 179.

⁶³Buddenbrock G.J.v. Tagesfahrt nach Karlsruhe an der
Ammat. –Riga, 1794.

⁶⁴Engelmanis J.R. Kāda ceļotāja apraksts par skaistajām
Vidzemes vietām. // Latvijas arhīvi. - 2004. - nr.2. – 102.lpp.

- ⁶⁵LVVA , 1679.f., 80.apr., 51.l., 18. lp.
- ⁶⁶ LVVA, 1632.f., 2.apr., 923.l.,
1.-2. lp.
- ⁶⁷ LVVA, 1679.f., 80.apr., 51.l.,
52.lp.
- ⁶⁸ Turpat. - 150. lp.
- ⁶⁹ LVVA, 2942. f., 1.apr., 13747.l., 250.-251.lp.
- ⁷⁰ LVVA, 2942. f., 2.apr., 7521. l.,
146.-147.lp.
- ⁷¹ LVVA, 1679.f., 137.apr., 24.l.,
1.-3. lp.
- ⁷² EEAA, 1862.f., 5.apr., 402.l.,
1.lp.
- ⁷³ Bericht über die 103. Sitzung vom 1.November 1905//Jahrbuch
für Genealogie, Heraldik und Sphragistik 1905-1906. – Mitau,
1908.- S. 294.
- ⁷⁴ Broce J.K. Zīmejumi un apraksti – Rīga, 2002. - 3.sēj.- 371. lpp.
- ⁷⁵ Pirang H. Baltische Herrenhaus.– Riga, 1930. - T. III. – S. 79.-80.
- ⁷⁶ Melderis G. Vidzemes bruņniecības ģenealogiskais materiāls // Latvijas nacionālā
biblioteka, Reto grāmatu un Rokrakstu nodaļa A-52; nr.29.
- ⁷⁷ LVVA, 1679. f., 172.apr., 1764.l., 368.lp.
- ⁷⁸ Aufzeichnungen des holsteinischen Amtmanns David Reinhold
von Sievers // Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig –
Holsteinische Geschichte.– 1907. - Bd.37. - S. 167- 220.
- ⁷⁹ Hupel A.W. Materialien zu einer liefländischen Adelsgeschichte
//Der nordischen Miscellaneen, Stück 15-17.- Riga, 1788.- S. 729.
- ⁸⁰

Katalog der Juristischen Abteilung der Rigaschen
Stadtbibliothek, Nachtrag. –Riga, 1874.